

ЗВІТ
про стратегічну екологічну оцінку

**Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади
на період до 2027 року**
**та Плану заходів на 2025-2027 роки з реалізації Стратегії розвитку Менської
міської територіальної громади на період до 2027 року**

2025

ЗМІСТ

Вступ	3
1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	4
2. Поточний стан довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнозні зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено	8
2.1. Розташування та загальна характеристика.....	8
2.2. Клімат.....	10
2.3. Атмосферне повітря	10
2.4. Водні ресурси.....	11
2.5. Земельні ресурси	13
2.6. Рослинний та тваринний світ	14
2.7. Природоохоронні території.....	15
2.8. Поводження з відходами	16
2.9. Населення: демографічні показники та стан здоров'я	17
2.10. Екологічні проблеми, спричинені збройною агресією проти України.....	19
2.11. Прогнозні зміни стану довкілля, якщо документ державного планування не буде затверджено	21
3. Стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу	22
4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом	26
5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування	28
6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків	37
7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування	48
8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)	49
9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення	53
10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)	57
11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію	57

Вступ

Замовник Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки та Плану реалізації Стратегії: Менська міська рада Корюківського району Чернігівської області

Стратегічна екологічна оцінка (далі – CEO) – процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування (далі – ДДП) – Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки та Плану реалізації Стратегії, – для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків.

Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування.

CEO здійснювалось на засадах законності та об'єктивності, гласності, участі громадськості, наукової обґрунтованості, збалансованості інтересів, комплексності, запобігання екологічній шкоді, довгострокового прогнозування, достовірності та повноти інформації у проекті документа, міжнародного екологічного співробітництва.

Звіт про стратегічну екологічну оцінку проекту Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки та Плану реалізації Стратегії розроблено з урахуванням Методичних рекомендацій із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування, затверджених Наказом Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 р. №296.

Під час проведення CEO проекту Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки та Плану реалізації Стратегії заяву про визначення обсягів CEO було оприлюднено на офіційному веб-сайті Менської міської ради (<https://mena.cg.gov.ua/index.php?id=510554&tp=page>) у розділі «Оголошення, Анонси», внесено до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки, розміщено у публічних місцях в сільських населених пунктах громади. Також заяву було оприлюднено у публічних місцях в сільських населених пунктах громади - на дошках оголошень старостатів у селах Волосківці, Ліски, Семенівка, Стольне, Феськівка.

Під час громадського обговорення заяви про визначення обсягу стратегічної екологічної оцінки надійшов лист від Департаменту екології та природних ресурсів Чернігівської обласної державної адміністрації (лист № 06-10/165 від 20.01.2025 року) з рекомендацією дотримання чинних нормативних документів при підготовці звіту про стратегічно екологічну оцінку та зауваженнями, які були повністю враховані.

Також надійшов лист від Управління охорони здоров'я Чернігівської обласної державної адміністрації (лист № 01-07/345 від 17.01.2025 року) з одним зауваженням та рекомендацією, які були враховані у Звіті.

1. Зміст та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування

Стратегія розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки (далі – Стратегія) – документ стратегічного планування, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади. Стратегія є робочим документом довгострокового планування, який покладається в основу бюджетного планування і забезпечує системний територіальний підхід до розвитку громади.

План заходів з реалізації Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки (далі – План заходів) – документ, що визначає на середньостроковий період (3 роки) заходи, проекти, місцеві програми розвитку, відповідно до завдань, визначених у Стратегії.

Стратегія та План заходів розроблена на підставі розпорядженням міського голови від 19 лютого 2024 року № 47 (в редакції розпорядження міського голови від 04 червня 2024 року № 158) відповідно до наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад».

При розробці Стратегії і Плану заходів враховані вимоги Закону України «Про засади державної регіональної політики»; пріоритети та завдання Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695, із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 року № 940.

Проекти документів узгоджуються з метою державної екологічної політики, визначеною Законом України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» – досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем.

Розроблення Стратегії відбувалося з урахуванням основних законодавчих та нормативно-правових актів України, що діють у сфері охорони навколишнього природного середовища:

- Водного, Земельного, Лісового кодексів України;
- Законів України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про природно-заповідний фонд України», «Про екологічну мережу України», «Про енергозбереження», «Про управління відходами»;
- Указу Президента України від 30 вересня 2019 р. №722 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»;
- Стратегії формування та реалізації державної політики у сфері зміни клімату на період до 2035 року, схваленою розпорядження Кабінету Міністрів України від 30 травня 2024 р. № 483-р;

- Стратегії екологічної безпеки та адаптації до зміни клімату на період до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 жовтня 2021 р. № 1363-р);
- Національної стратегії управління відходами в Україні до 2030 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 8 листопада 2017 р. № 820);
- Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на період до 2025 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21 квітня 2021 р. № 443).

Стратегія та План заходів узгоджуються із Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, затвердженою рішенням Чернігівської обласної ради від 18 грудня 2019 року № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28 жовтня 2020 року № 43-25/VII.

Стратегія та План заходів розроблені з урахуванням усіх чинних місцевих цільових програм, ухвалених Менською міською радою. Міські цільові програми, що розроблятимуться після ухвалення Стратегії та Плану заходів, відповідатимуть Стратегії та Плану заходів.

При розроблені Стратегії враховано наявну містобудівну документацію – Генеральні плани та плани зонування наявні м.Мена та селах Покровське, Блистова, Дерепівка.

Стратегією визначено стратегічне бачення розвитку Менської міської територіальної громади, вона складається з 6 розділів:

1. Аналітична частина
2. SWOT-аналіз
3. Сценарії розвитку територіальної громади
4. Стратегічне бачення розвитку територіальної громади
5. Стратегічні, операційні цілі та завдання розвитку територіальної громади
6. Проведення моніторингу, оцінювання реалізації стратегії та управління ризиками.

Стратегічне бачення розвитку: «Менська громада розташована в північній частині Чернігівської області над річками Мена і Десна. Поряд з традиційним сільським господарством, у нас активно розвиваються переробка сільгосппродукції та промислове виробництво.

Інвестиційна та туристична привабливість Менщини, разом з сучасною інфраструктурою, безпечними та комфортними умовами життя і відпочинку є результатом плідної співпраці усіх небайдужих мешканців та мешканок.

Ми активно використовуємо альтернативні і відновлювальні джерела енергії.

Тут живуть здорові соціально активні та гостинні люди, які мають постійний доступ до широкого спектру якісних публічних послуг.»

Відповідно до стратегічного бачення розвитку громади визначено три стратегічні цілі:

Стратегічна ціль 1. Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства.

Стратегічна ціль 2. Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір.

Стратегічна ціль 3. Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади.

Стратегія має ієрархічну природу і складається із системи цілей, нижчі з яких (оперативні) підпорядковані вищим (стратегічним) і перебувають у системних взаємозв'язках між собою. Реалізація стратегічних цілей вирішує ключові проблеми Менської громади, формує основи управління нею.

Для досягнення стратегічних цілей сформовано 8 оперативних цілей. Вони визначають межі концентрації прогнозованої фінансової і організаційної діяльності Менської міської громади на 2025-2027 роки.

Оперативні цілі деталізовані в завданнях. Завдання дають відповіді на питання, яким шляхом, яким чином громада намагатиметься досягнути цілей свого розвитку. Стратегія містить 26 завдань (таблиця 1).

Таблиця 1. Цілі та завдання Стратегії

Оперативні цілі	Завдання
Стратегічна ціль 1. Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства	
1.1 Створені передумови для залучення нових інвесторів	1.1.1. Спланувати ефективне просторове використання території та ресурсів громади
	1.1.2. Створити умови для залучення інвесторів
1.2. Розвинуте мале та середнє підприємництво, в тому числі з інноваційного виробництва та переробки сільгосппродукції	1.2.1. Інституційна підтримка розвитку малого та середнього бізнесу
	1.2.2. Розвинути інфраструктуру та бізнес-середовище в громаді
	1.2.3. Створити умови для розвитку агропромислового комплексу
1.3. Забезпечено підтримку туризму, зокрема, зеленого	1.3.1. Розвинути зручну та сучасну туристичну інфраструктуру
	1.3.2. Створити умови для розвитку туризму, зокрема, зеленого
Стратегічна ціль 2. Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір	
2.1. Територія громади облаштована, доступна, зручна та безпечна для мешканців та мешканок	2.1.1. Забезпечити доступне та якісне сполучення в громаді
	2.1.2. Розвинути інфраструктуру дозвілля та громадської безпеки
	2.1.3. Створити сучасні осередки та громадські простори, що задовольняють культурні та спортивні потреби мешканців
	2.1.4. Забезпечити безбар'єрність та інклюзивність середовища громади

Оперативні цілі	Завдання
2.2. Гарантована екологічна безпека та якісна комунальна інфраструктура для всіх мешканців і мешканок громади	2.2.1. Модернізувати інженерну інфраструктуру та забезпечити ефективне управління комунальним майном
	2.2.2. Впровадити відповідний комплекс заходів по секторах енергетичного планування для забезпечення енергетичного розвитку громади
	2.2.3. Запровадити комплексний підхід до управління відходами
	2.2.4. Розбудова мереж комунікацій (швидкісного доступу до мережі Інтернет, якісного мобільного зв'язку та ФМ-радіо)
	2.2.5. Створити умови для екологічної безпеки мешканців та гостей громади
Стратегічна ціль 3. Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади	
3.1 Якісна та інклюзивна освіта доступна кожній та кожному у громаді	3.1.1. Створити економічно спроможну розгалужену мережу різних типів закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти
	3.1.2. Забезпечити надання якісних освітніх послуг для амбітної молоді та дітей мотивованими педагогічними працівниками
	3.1.3. Створити безпечне, здорове освітнє середовище та безпечні умови для оздоровлення та відпочинку дітей
	3.1.4. Посилити спроможність освітньої інфраструктури, яка надає послуги іншим громадам
3.2. Усі мешканці та мешканки громади мають всебічний доступ до публічних послуг у відповідності до своїх потреб	3.2.1. Забезпечити надання якісних медичних послуг в громаді
	3.2.2. Підсилити існуючі та створити нові соціальні послуги відповідно до Порядку визначення потреб громади у соціальних послугах
	3.2.3. Покращити умови для задоволення потреб мешканців з питань культури та спорту
	3.2.4. Сприяти задоволенню потреб молодих мешканців і мешканок громади
3.3. Управлінська система спрощена та ефективна, працює на принципах прозорості, підзвітності та громадської участі	3.3.1. Забезпечити ефективне і сучасне управління громадою
	3.3.2. Підвищити рівень участі мешканців в житті громади та їх інтеграцію

Впровадження Стратегії розвитку Менської територіальної громади здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації. План заходів розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією та затверджується міською радою. План заходів розроблений на 2025-2027 роки, складається із проектів місцевого (регіонального) розвитку, місцевих програм розвитку, відповідно до завдань, основою

для яких є стратегічні та оперативні цілі, визначені Стратегією розвитку Менської громади.

До Плану відібрано заходи, проєктні ідеї, а також місцеві програми, загалом у кількості 91, що наповнюють усі завдання, оперативні та стратегічні цілі:

- для забезпечення реалізації Стратегічної цілі 1 «Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства» - 12 заходів і проєктів;
- для забезпечення реалізації Стратегічної цілі 2 «Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір» - 19 заходів і проєктів;
- для забезпечення реалізації Стратегічної цілі 3 «Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади» - 17 заходів і проєктів.

Також Планом передбачено реалізацію 43 місцевих цільових програм.

2. Поточний стан довкілля, у тому числі здоров'я населення, та прогнознi зміни цього стану, якщо документ державного планування не буде затверджено

2.1. Розташування та загальна характеристика

Громада розташована на півночі Чернігівської області, в Корюківському районі, недалеко (70-90 км) від кордону з Білорусією та росією. Відстань до центру району – 31 км, до обласного центру – 69 км, до Києва – 208 км. Адміністративний центр громади, місто Мена, розташоване на березі річки Мена (притока Десни).

До складу Менської ТГ входять 17 старостинських округів, 39 населених пунктів (таблиця 2).

Таблиця 2. Старостинські округи Менської громади

Назва старостинського округу	Населені пункти старостинського округу
Бірківський	с. Бірківка
Блистівський	с. Блистова, с. Дерепівка
Величківський	с. Величківка, с. Вільне
Волосківський	с. Волосківці, с. Степанівка
Городищенський	с. Городище
Данилівсько-Садовий	с. Данилівка, с. Садове, с. Нові Броди, с. Веселе
Дягівський	с. Дягова
Киселівський	с. Киселівка, с. Комарівка, с. Прогрес
Куковицький	с. Куковичі, с. Загорівка, с. Куковицьке, с. Овчарівка
Лісківський	с. Ліски, с. Майське, с. Максаки, с. Луки
Макошинський	селище Макошине, с. Остапівка
Осьмаківсько-Ушнянський	с. Осьмаки, с. Ушня, с. Дібрівка
Покровсько-Слобідський	с. Покровське, с. Слобідка
Семенівський	с. Семенівка
Синявський	с. Синявка

Стольненський	с. Стольне, с. Дмитрівка, с. Лазарівка, с. Черногорці
Феськівський	с. Феськівка

Загалом Менська міська ТГ займає площу 1026,1 км². Чисельність населення громади – 25119 мешканців (на 1 січня 2024 року), з них 46,0% жінок та 39,0% чоловіків. Частка міського населення становить 42,7%, сільського – 57,3% від його загальної чисельності. Щільність населення – 24,48 осіб/км².

З півдня на північ територію громади перетинає ділянка Південно-Західної залізниці з Бахмача до Сновська з залізничними станціями Мена і Макошине. Також через Менську ТГ проходить автотраса Н 27 (колишня Р 12) Чернігів-Мена-Сосниця-Грем'яч. З південного сходу на південний захід (наскрізь) територією громади протікає річка Десна.

Відносно велика територія громади обумовлює суттєві відстані між її населеними пунктами. Найбільш віддалені села (Дерепівка, Семенівка, Лазарівка, Черногорці – населення віддалених сіл складає 572 особи, або 2,28% від загальної чисельності) знаходяться на відстані понад 30 км від центру громади.

Територія Менської громади основною рівнинна, що обумовлює своєрідність її ландшафту, входить до складу Придніпровської низовини.

Менська громада за структурою є аграрно-промисловою. Громада економічно активна. Станом на початок 2024 року у громаді були зареєстровані 414 юридична особа та 912 фізичних осіб-підприємців (ФОП). Воєнний стан не суттєво вплинув на економічну активність. 2023 рік навіть демонструє зростання активів та кількості штатних працівників.

Ключовими галузями місцевої економіки, які забезпечують вагомі обсяги зайнятості, обсяги виробництва та доданої вартості у Менській територіальній громаді є сільське, лісове та рибне господарство (117 зареєстрованих суб'єктів господарювання станом на початок 2024 року), переробна промисловість (24 зареєстровані суб'єкти господарювання станом на початок 2024 року) та оптова і роздрібна торгівля (19 юридичних осіб та 519 фізичних осіб – підприємців станом на початок 2024 року).

Сільськогосподарські підприємства громади переважно займаються вирощуванням зернових та олійних культур, зберіганням зерна, а також розведенням м'ясної та молочної худоби. Такі підприємства є найбільшими роботодавцями громади:

- у сфері вирощування зернових, бобових і олійних культур: ТОВ «Мена – Авангард», ТОВ «ДП Зернятко»; ТОВ «Агроресурс-2006», ТОВ «Куковицьке», СТОВ «Олстас-льон»;
- у сфері тваринництва (велика рогата худоба, свині): ТОВ «Мена-Авангард», Фермерське господарство «Бутенко».

Не менш важливе місце серед роботодавців посідає ТОВ «Нептун» у секторі виробництва безалкогольних напоїв та мінеральних вод. Цьому сприяє наявність свердловини з мінеральною водою (завдяки якій і працює завод з виробництва води).

Серед важливих роботодавців нехарчової галузі слід відзначити АТ «Мена ПАК» (виробництво гофрованого паперу та картону, паперової та картонної тари).

На території громади розташований екологічно небезпечний об'єкт - ПП «Петрушанко-Агро» (с. Величківка).

Менська міська територіальна громада впродовж лютого-квітня 2022 року перебувала в тимчасовій окупації, перебувала під обстрілами та на її території велися бойові дії. Інтенсивність бойових дій на території громади була низькою, що дозволило вберегти практично всі суспільно та економічно важливі об'єкти інфраструктури, земельний та житловий фонди. В результаті цього населення громади в цілому не постраждало.

На сьогодні у громаді в незначному обсязі наявні земельні ділянки, що потребують розмінування та обстеження, а тому – не можуть бути використані.

2.2. Клімат

Клімат помірно континентальний з порівняно м'якою зимою (середня температура січня -7°C) і теплим (середня температура липня +19°C) вологим (550-580 мм опадів на рік) літом.

Спостерігається тенденція до збільшення кількості опадів протягом року та підвищення температури. Це дозволяє розширити перелік сільськогосподарських культур, що вирощуються за рахунок притаманних більш південним регіонам України.

2.3. Атмосферне повітря

Антропогенне навантаження на атмосферне повітря Чернігівської області є невисоким – викиди від стаціонарних джерел за 2023 році становили всього 1,2% (14,9 тис.т) від загальних по Україні. Щільність викидів – 0,47 т/км² при загальних по Україні 2,0 т/км².

Таблиця 3. Викиди по Чернігівській області, 2021-2023 роки

	Викиди, тис.т			Викиди діоксиду вуглецю, млн м ³
	всього	від стаціонарних джерел	від пересувних джерел	
2021	52,5	23,0	29,5	1,3
2022	15,0	15,0	...	0,6
2022	14,9	14,9	...	0,6

У 2022 році значне зменшення викидів промислових підприємств (таблиця 3) обумовлено вторгненням РФ, підприємства на деякий час призупиняли свою діяльність, а декілька припинили свою діяльність у зв'язку з критичними руйнуваннями.

Викиди від стаціонарних джерел по Корюківському району також є незначними: 1,093 тис.т у 2022 році; 1,763 тис.т у 2023 році. Щільність викидів по району у 2023 році становила 0,39 т/км², що є нижчими від середньообласної.

Основними компонентами викидів від стаціонарних джерел у 2023 році були пил (37,3% від загальних викидів), діоксид сірки (9,6%) та оксид вуглецю (5,9%) (таблиця 4).

Таблиця 4. Викиди найпоширеніших речовин стаціонарними джерелами

Рік	Всього	у т.ч.
-----	--------	--------

		пил	діоксид сірки	діоксид азоту	оксид вуглецю
2022	1,093	0,038	0,012	0,076	0,149
2023	1,763	0,658	0,002	0,169	0,104

Значних джерел викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря на території громади немає.

Автотранспорт забезпечує значний внесок в загальний обсяг викидів: у 2021 році викиди автотранспорту складали 56% від загальних викидів області.

Для громади рух транспорту також є значним джерелом викидів – через Менську ТГ проходить автотраса Н 27 (колишня Р 12) Чернігів-Мена-Сосниця-Грем'яч.

За інформацією Державної установи «Чернігівський обласний центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України» у 2023 році по області було проведено дослідження 1773 проб атмосферного повітря, з них 1485 проб у міських поселеннях, 288 – у сільських. Кількість проб атмосферного повітря з перевищенням гранично допустимих концентрацій хімічних речовин по області становила 42, що складає 2,4 %, проти 4,4 % у 2022 році.

Перевищення гранично-допустимих концентрацій (ГДК) забруднювальних речовин було виявлено лише на території м. Чернігова в місцях скупчення автомобільного транспорту та на автомагістралях. В зоні впливу промислових підприємств, перевищення ГДК забруднювальних речовин не виявлялися.

Окрім автомобільних газів та викидів підприємств джерелами забруднення атмосферного повітря могли бути продукти горіння через спалення сміття та листя на присадибних ділянках, а також у пожежі, спричинені влучання снарядів по будівлях, нафтобазах і т.д.

За останні роки згідно статистичних даних захворюваність органів дихання характеризується стабільністю. Забруднення атмосферного повітря знаходиться в малих дозах концентрації і не викликають явних патологічних процесів, а приводять до хронічних захворювань.

Аналіз середньомісячної потужності експозиційної дози гамма-випромінювання у повітрі показує, що перевищень мінімального рівня дії, який складає 30 мкР/год, не спостерігалось. Потужність експозиційної дози гамма-випромінювання по області становила в середньому 13 мкР/год, що не відрізняється від показників минулих років.

2.4. Водні ресурси

Водні ресурси громади відноситься до суббасейну річки Десна. З південного сходу на південний захід (наскрізь) територією громади протікає річка Десна та її притоки (р.Мена та ін.).

За результатами лабораторних досліджень за вмістом пріоритетних органічних і неорганічних забруднюючих речовин на масивах зафіксовані перевищення показників екологічних нормативів якості ЕНЯ_{max}: р. Мена – за вмістом нікелю в 1,3 рази.

Існуючі технології очистки стічних вод не можуть забезпечити ефективну очистку зворотних вод і як наслідок фіксується скид недостатньо очищених стічних вод до поверхневих водних об'єктів. Найбільше проблем з технічним станом очисних споруд та незадовільного очищення зворотних вод залишаються у підприємств житлово-комунального господарства.

У 2023 за даними операційного моніторингу вода річок Чернігівській області має сталий склад іонів з переважанням гідрокарбонатів, кальцію, хлоридів, сульфатів. Загальна мінералізація за разовими концентраціями змінювалась від 306,2 до 881,1 мг/дм³. Разові концентрації органічних сполук (хімічного споживання кисню) у воді річок області перебували в діапазоні від 17,2 до 113,1 мгО₂/дм³; величини біохімічного споживання кисню за 5 діб (БСК5) у водних об'єктах були у межах від 2,45 до 4,07 мгО₂/дм³.

У 2023 у р. Мена (м.Мена) зафіксовано зниження вмісту кисню до рівня 0,89 мгО₂/дм³.

Одним з найбільших забруднювачів водних ресурсів Чернігівської області за показниками 2021-2022 років було підприємство «Менський сир», м.Мена – показники водокористування наведені у таблиці 5.

Таблиця 5. Показники водокористування найбільших забруднювачів водних ресурсів - Філія «Менський сир», м.Мена

Підприємство-забруднювач	Водний об'єкт	Об'єм скидання, млн.м ³			Обсяг забруднюючих речовин, що скидаються, т/рік
		разом	НО*	НДО**	
2021	р. Мена	0,1275	-	0,0277	136,7769
2022	р. Мена	0,105	-	0,105	113,74

* - не очищені стічні води

** - недостатньо очищені стічні води

Вкрай актуальною проблемою (з точки зору подальшого розвитку інфраструктури громади) є низький рівень централізованого водовідведення, що спричиняє просочування стічних вод у ґрунт та забруднення води. Як результат – ґрунтові води та вода у криницях погіршуються і стають все менш якісними.

Загалом у громаді налічується близько 17,6 тис. домогосподарств; 3,8 тис. забезпечуються централізованим водопостачанням (близько 22%) і близько 1,1 тис (6,3%) – централізованим, водовідведенням.

Централізоване водовідведення запроваджене в м. Мена та селищі Макошине. ТОВ «Менський комунальник» обслуговує в м. Мена каналізаційну мережу протяжністю 10,870 км, що знаходиться у комунальній власності громади. Але фактично по місту протяжність водогону є більшою і нагальним є питанням взяття його на баланс. В селищі Макошине загальна протяжність каналізаційних мереж становить 7км.

У м. Мена каналізаційною мережею користуються близько 1000 абонентів, що становить приблизно 13% від загальної кількості домогосподарств (7678). В селищі Макошине до послуг з водовідведення підключено 69 користувачів, що складає близько 8,4% від загальної кількості домогосподарств (824).

Послуги водопостачання та водовідведення у місті Мена надає Комунальне підприємство «Менський комунальник».

На екологічний стан поверхневих вод області (окрім воєнних чинників) впливають низький рівень каналізування населених пунктів, невнесення в натуру прибережних захисних смуг і водоохоронних зон, а також їх недодержання, насамперед у населених пунктах, засмічення водойм побутовими відходами.

2.5. Земельні ресурси

Загальна площа земельних ресурсів громади складає 102 610 га, з яких 78% - сільськогосподарські угіддя, 9% - ліси та чагарники (таблиця 6).

Наявність водних (9% території громади) та лісових (3% території громади) ресурсів, відносно екологічне благополуччя створюють сприятливі умови для розвитку на теренах Менської громади сфери оздоровлення та рекреації.

Таблиця 6. Склад земельних угідь

Назва	Площа, га	%
Сільськогосподарські угіддя	80183.6	77.9
Ліси та чагарники	9466.2	9.2
Забудовані землі	2618	2.5
Під господ угіддями	1909.1	1.9
Землі транспорту та зв'язку	525.6	0.5
Заболочені землі	4340.4	4.2
Води	3137.5	3.0
Землі рекреації	777.3	0.8

Практично вся територія Менської громади має ґрунтовий покрив, який характеризується опідзоленими ґрунтами переважно на лесових породах та лучно-чорноземними ґрунтами. Унікальність ґрунтів полягає в їхній вологості завдяки сприятливому клімату (наявність малих річок та озер). Це дозволяє вести інтенсивне сільське господарство, сприяє вирощуванню різноманітних культур.

Родючість місцевих чорноземів дещо поступається південним, але такі землі придатні для крупно-товарного сільськогосподарського виробництва. Більше того, в Менській громаді вони унікально сполучаються зі значною кількістю водних ресурсів.

Через високу вологість та відсутність необхідності зрошення собівартість сільськогосподарської продукції є нижчою відносно багатьох південніших областей України. Значні площі луків та пасовищ створюють сприятливі умови для розвитку тваринництва.

Рівень забруднення важкими металами (сполуки свинцю та кадмію) був слабкий або помірний та знаходився в межах норми.

Процеси переформування берегів на р. Десна мають досить високу динаміку, та суттєво впливають на екологічну напруженість прилеглої до річки території, несуть загрозу втрати сільськогосподарських земель, територій населених пунктів, господарських об'єктів та житлових будівель.

Переформування берегів вимагає значних витрат на компенсаційні заходи: будівництво берегозахисних і берегоукріплювальних споруд, відселення населення,

перенесення господарських об'єктів, тощо, та вимагає виявлення водонебезпечних ділянок та проведення систематичних спостережень на цих ділянках. Інформація про водонебезпечні ділянки річок наведена в таблиці 7.

Таблиця 7. Динаміка розмиву та руйнування берегів річок

№ з/п	Найменування водних об'єктів (ділянок річок), на яких проводиться спостереження та їх місце розташування	Потужність та рік проведення робіт з берегоукріплення	Відстань до ділянки берегоукріплення від гирла річки, км	Протяжність ділянки моніторингу, км
1	Ділянка правого берега р. Десна біля с. Максаки Корюківського району	–	305,40 - 307,00	1,6
2	Ділянка правого берега р. Десна біля смт Макошине Корюківського району(меандра нижче берегоукріплення)	0,66 км 1977-1980 рр.	319,50 - 320,90	1,4

2.6. Рослинний та тваринний світ

Область лежить у зонах мішаних лісів і лісостепу. Рослинність Чернігівщини у природному стані збереглася лише приблизно на 1/3 території, переважно у поліській частині області, у вигляді лісів, трав'яного покриву луків і болотної рослинності. На території області налічується понад 900 видів судинних рослин, що становить близько 18,4% від загальної кількості судинних рослин, поширених в Україні.

Основні лісові масиви знаходяться на півночі області, на правобережжі Десни. У лісах переважають молоді та середньовікові дерева.

У межах Корюківського та Новгород-Сіверський районів знаходиться суцільний ареал поширення соснових лісів та масиви суборів (в межиріччі Десни й Убіді). Субори складаються з двох ярусів – верхній (25-27 метрів) утворює сосна, нижній (16-18 метрів) – дуб. Зустрічаються також берези, вільха, осика. В підліску переважають ліщина, крушина, шипшина та інші.

У сучасній фауні регіону налічують понад 30 тис. видів. На території області 20 типів безхребетних тварин, близько 400 видів хребетних (ссавців – 80 видів, птахів – 287 видів, плазунів – 10 видів, земноводних – 16 видів, риби – 60 видів).

Чернігівщина, перш за все, асоціюється з лісом, типовими мешканцями якого є різноманітні ссавці – козуля, лось, олень, кабан, бобр, білка, ондатра, заєць-русак, а типовими хижаками є лисиця, енотоподібний собака, вовк. Своєю різноманітністю виділяються хижаки родини кунячих: борсук, норка, куниця, ласка, видра, тхір. Представники комахоїдних ссавців – їжак, кріт, бурозубка. Багато рукокрилих ссавців – кажанів, серед яких переважає вухань, велика та мала вечірниця. До плазунів відносяться ящірки, змії, черепахи, до земноводних – тритони, жаби.

2.7. Природоохоронні території

Станом на 01.01.2024 року на території громади знаходиться 25 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 3,4 тис.га (3,3% від загальної площі території громади), серед яких 2 - загальнодержавного значення (524 га) (таблиця 8).

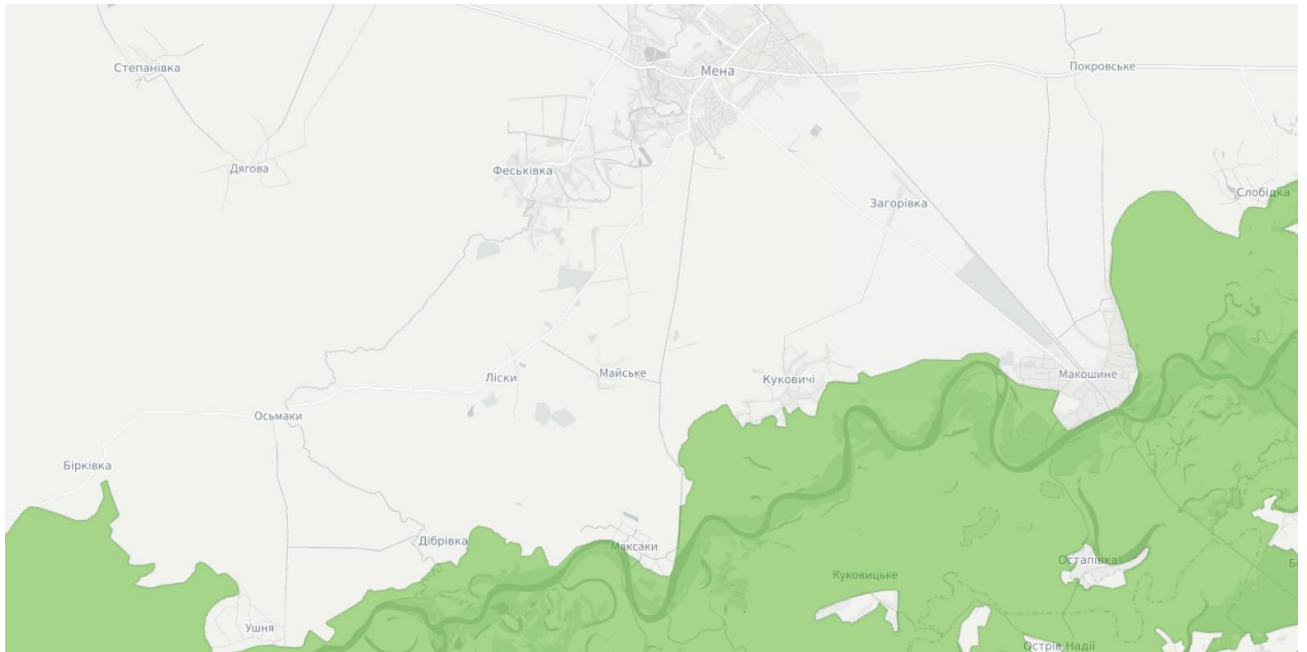
Таблиця 8. Об'єкти природно-заповідного фонду, розташовані на території громади

№	Назва	Категорія	Площа, га
загальнодержавного значення			
1.	Каморетський	загальнозоологічний заказник	515.00
2.	Менський	зоологічний парк	9.00
місцевого значення			
3.	Лопата	ландшафтний заказник	92.00
4.	Бігацький ліс	лісовий заказник	345.00
5.	Блистовське	гідрологічний заказник	400.00
6.	Киселівський	гідрологічний заказник	162.00
7.	Конохове	гідрологічний заказник	54.00
8.	Круча	гідрологічний заказник	117.00
9.	Штани	гідрологічний заказник	363.00
10.	Багатівіковий дуб	ботанічна пам'ятка природи	0.01
11.	Віковий дуб	ботанічна пам'ятка природи	0.01
12.	Віковий дуб	ботанічна пам'ятка природи	0.01
13.	Менська липа	ботанічна пам'ятка природи	0.01
14.	Стольненські дуби	ботанічна пам'ятка природи	0.05
15.	Стольненські клени-явори	ботанічна пам'ятка природи	0.03
16.	Урочище "Бурімка"	ботанічна пам'ятка природи	5.00
17.	Урочище "Лош"	ботанічна пам'ятка природи	5.00
18.	Топильне	зоологічна пам'ятка природи	10.00
19.	Кут	гідрологічна пам'ятка природи	77.20
20.	Озеро "Гайтан"	гідрологічна пам'ятка природи	5.00
21.	Озеро "Тихе"	гідрологічна пам'ятка природи	6.00
22.	Чамарове	заповідне урочище	572.60
23.	Стольненське	заповідне урочище	1072.60
24.	Макошине	заповідне урочище	126.00
25.	Стольненський парк	парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва	12.00

В місті Мена діє зоологічний парк загальнодержавного значення (комунальне підприємство обласної ради), який надає атракційні послуги та привертає увагу відвідувачів із Чернігівської області та інших областей.

На території громади також знаходиться територія Смарагдової мережі – сайт UA0000058 «Чернігівське Подесення» («Chernihivske Podesennia») площею 89752,0 га (малюнок 1).

Ділянка має цінність для збереження генофонду дубових насаджень та охорони заплавно-лісових, болотних і прибережних фауністичних комплексів. Це також місце розмноження бобрів і багатьох видів птахів, які можуть колонізувати інші території.

Малюнок 1. Розташування об'єкту Смарагдової мережі UA0000058 «Чернігівське Подесення»

Відповідно до Регіональної схеми екологічної мережі Чернігівської області, затвердженої рішенням Чернігівської обласної ради від 23.02.2017 року, територією громади проходить екологічний коридор Корюківський.

На території громади відсутні водно-болотних угіддя міжнародного значення, біосферні резервати програми ЮНЕСКО «Людина і біосфера», об'єкти всесвітньої спадщини ЮНЕСКО.

2.8. Поводження з відходами

Серед низки екологічних проблем, які мають місце в області, особливо гостро стоїть проблема поводження з відходами, які є одним із найбільших забруднювачів навколишнього середовища та негативно впливають на всі його компоненти. Ситуація ускладнюється й тим, що зберігається значний розрив між обсягами накопичених відходів і обсягами їх знешкодження та використання. У 2023 році у Чернігівській області утворилось 306,7 тис.т відходів, з них 66,1 тис.т відновлено, 22,7 тис.т спалено, на полігони видалено 282,1 тис.т.

Одним з найбільших забрудників навколишнього середовища Менської громади є побутові відходи. Нерозвинена система утилізації відходів та сегрегації сміття призводить до подальшого забруднення навколишнього середовища. Відходи, як правило, викидаються на незаконні звалища.

На території громади є три паспортизовані діючі сміттєзвалища: у селі Блистова (1,0 га, 10% заповнення), у Мені (6,1266 га, 90% заповнення - потрібно розширення) та у селі Покровське (1,5 га, 20% заповнення). В структурі відходів – переважно побутові відходи. Обсяги – 10-12 т на добу.

Сміття вивозиться з 21 населеного пункту (54% від всіх н.п.). З віддалених населених пунктів вивіз побутових відходів проводиться 2 рази на місяць (крім н.п., де відсутнє логістичне сполучення).

Відсоток жителів громади, охоплених системою вибіркового вивезення сміття, становить 8451 абонентів, 33,6% жителів громади.

У Мені організовано централізований регулярний вивіз сміття. У 2016 році у місті було запроваджено сортування відходів у контейнерах для скла та пластику, а потім їх перевезення на переробні підприємства. В даний час у місті знаходиться близько 300 контейнерів, у тому числі 106 для скла та 102 для ПЕТ. Відсоток жителів міста, охоплених системою вибіркового вивезення сміття, становить 62,4%.

Частково система вибіркового збору побутових відходів у сільській місцевості впроваджується з 2016 року. У 6 населених пунктах встановлено по 4 контейнери для скла та пластику; у селищі Макошине - 8 контейнерів.

В громаді є багато несанкціонованих сміттєзвалищ. До об'єднання майже в кожному населеному пункті територіальної громади було своє сміттєзвалище (як правило, на покинутих фермах, тракторних станах, або просто на площадках з твердим покриттям). Всі ці звалища не були офіційно оформлені, ними продовжують користуватись і вони зараз вважаються стихійними.

У 2023 році була створена комісія для обстеження стихійних сміттєзвалищ з метою оцінки їх впливу на навколишнє середовище, визначення обсягів сміття та розробки подальших кроків для їх ліквідації або переробки. Обстеження проводилось для збору інформації про розташування, стан та обсяги сміття на таких звалищах та здійснення заходів з ліквідації (рекультивациі, вивезення, включення до МПУВ).

Загалом, планування діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності з управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище Менської громади враховує вимоги Закону України «Про управління відходами».

2.9. Населення: демографічні показники та стан здоров'я

Станом на 1 січня 2024 року кількість населення Менської громади становила 25119 осіб (46,0 % жінки та 39,0 % чоловіки).

42% населення громади (10716 осіб) проживають в адміністративному центрі, найбільш заселеними є селище Макошине, села Стольне, Феськівка та Киселівка, де проживає 20% населення громади. 58% населення громади проживає у сільській місцевості.

Упродовж останніх років зменшення кількості мешканців спостерігається в усіх населених пунктах. Кількість мешканців жіночої статі є більшою також в усіх населених пунктах.

Демографічна ситуація має сталу негативну тенденцію: чисельність населення громади зменшилось за 2022-2023 роки на 895 осіб (3,4%) (таблиця 9).

Таблиця 9. Статеві-вікова структура населення, осіб

Вікова група	На 1 січня 2022 р.		На 1 січня 2023 р.		На 1 січня 2024 р.	
	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки	Чоловіки	Жінки
молодші за працездатний 0-14	11998	14016	11807	13542	11716	13403
працездатний 15-59	1530	1691	1860	1955	1439	1411
старші за працездатний 60+	7746	7711	7343	7296	7582	7236
діти дошкільного віку (0-5 років)	2722	4614	2604	4291	2695	4756
діти шкільного віку (6-18 років)	382	611	326	573	369	546

Особи пенсійного віку складають майже третину населення (28,8%).

Демографічна ситуація має невелику негативну тенденцію. При цьому, негативна динаміка присутня як у міграційному руху, так і в перевищенні смертності над народжуваністю (таблиця 10).

Таблиця 10. Річний природний приріст населення, осіб

	2021	2022	2023
Народжені	121	114	77
Померлі	609	561	538
Природний приріст/скорочення (-)	-488	-447	-461
Міграційний приріст/скорочення (-)	-521	-218	
Загальний приріст /скорочення (-)	-1009	-665	

Кількість зареєстрованих внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) станом на початок 2024 року становила 3308 осіб, де 2017 осіб (61 %) становлять жінки, має тенденцію до зменшення.

В громаді кількість населення, прикріпленого до первинної медичної допомоги (уклали декларацію з сімейним лікарем/лікарем-педіатром) у 2023 р. порівняно з 2021 р. зменшилась більше ніж на 2 тис. осіб і наразі складає 27 440 осіб. Спостерігається тенденція до зменшення отримання населенням послуг первинної медичної допомоги, так у 2021 р. послуги первинки отримало 32 931 особа, 2023 р. – 28 941 особа. Подібна тенденція спостерігається отриманням послуг спеціалізованої медичної допомоги (2021 р. – 77 175, у 2023 р. – 64 645). Протягом останніх 3-х років переважну частину отриманих спеціалізованих медичних послуг склали послуги терапевтичного профілю. У 2023 році населення отримало 62 709 терапевтичних послуг та 1936 – хірургічних.

Показник надання реабілітаційних послуг населенню значно зріс – у 2021 р. реабілітаційні послуги отримали лише 16 осіб, у 2023 р. - 598 осіб. Це свідчить про

високий попит на такі послуги, що пов'язано з збільшенням кількості потребуючих у даній медичній послугі, розширенням спектру надання реабілітаційної допомоги та створенням на базі Менської міської лікарні окремого відділення.

Також дуже зріс показник надання паліативних послуг. Порівняно з довоєнним часом практично в 4,5 рази: у 2021 р. паліативних послуг було надано 100 особам, а у 2023 р. їх отримало вже 455 осіб. Це зумовлено старінням населення, збільшенням кількості осіб хворих на злоякісні новоутворення у III-IV стадії захворювання, вроджені вади розвитку, серцево-судинні, неврологічні, респіраторні, атрофічно-дегенеративні та інші прогресуючі захворювання та посттравматичні стани викликані воєнними діями.

Усі негативні тенденції посилились з початком повномасштабного вторгнення російської федерації.

2.10. Екологічні проблеми, спричинені збройною агресією проти України

Чернігівщина одна з областей країни, яка зазнає постійних активних бойових дій в прикордонній зоні. Рух важкої техніки, вибухи, будівництво фортифікаційних споруд і бойові дії завдають шкоди ґрунтовому покриву, призводять до деградації рослинного світу, руйнування екосистем, зменшення біорізноманіття, пожеж у лісах, забруднення водойм. Збитки довкіллю в регіоні від бойових дій під час воєнного стану (підрховані фахівцями Державної екологічної інспекції у Чернігівській області) на кінець 2023 року становлять понад 23,3 млрд грн.

Атмосферне повітря. В 2023 році під час постійних обстрілів прикордонних територій області в атмосферу вивільнялися продукти хімічної реакції, які спричинені вибухами та детонацією ракет і снарядів. Також треба враховувати що постійно обстрілюються нафтобази та промислові підприємства, які використовують у своїй діяльності різні хімічні речовини. А це також десятки тисяч тонн вивільнених в атмосферу шкідливих речовин.

Постійні обстріли прикордонних територій області спричиняють відбуваються пожежі на польових масивах, лісах та в унікальних екосистемах заповідного фонду, які спричиняють утворення великих обсягів забруднюючих речовин в атмосферне повітря. Чернігівській області в обсязі

Проте, відбулось зменшення викидів промислових, оскільки підприємства вимушено призупиняли або навіть припинили свою діяльність внаслідок вторгнення рф на територію нашої країни.

Станом на 27.12.2023 року фахівцями Державної екологічної інспекції у Чернігівській області збитки атмосферному повітрю внаслідок виникнення надзвичайних ситуацій або під час дії воєнного стану на суму 5,6 млрд грн.

Водні ресурси. Водні ресурси області зазнали значної шкоди внаслідок руйнування очисних споруд та виведення з ладу обслуговуючих організацій, які займалися водопостачанням та очищенням стічних вод, які без очистки потрапляли у водойми, особливо там, де відбувались активні бойові дії.

Через авіаудари та обстріли, пошкодження чи повне знищення промислових об'єктів, сміттєзвалищ відбувались витоки небезпечних речовин, що призвели до забруднення як ґрунту, так і водних ресурсів.

Фахівцями Державної екологічної інспекції у Чернігівській області станом на 27.12.2023 року розраховано суму збитків, завданих водним ресурсам, яка склала 2,4 млрд грн.

Земельні ресурси. В прикордонних територіях постійно відбуваються обстріли, переміщення техніки, обладнання окопів, що призводить до порушення ґрунтового покриву. Після вибухів снарядів утворюються вирви, в результаті частково або повністю знищується рослинний і ґрунтовий покрив, порушується ґрунтовий профіль та гідрологічний режим ґрунтів.

Вибухи боєприпасів – це суміш хімічних речовин, які осідають в товщі ґрунту та на роки або десятки років пригнічують ріст рослинності, скорочують популяцію ґрунтових тварин та бактерій. До того ж, обстріли часто спричиняють пожежі, коли внаслідок вибуху загоряється суха трава або дерева. Під впливом чинників пожежі родючий шар ґрунту зазнає пошкоджень. Знищуються рослини, їхні кореневі системи, а також редуценти – бактерії та мікроміцети.

Фахівцями Державної екологічної інспекції у Чернігівській області станом на 27.12.2023 року розраховано розмір шкоди, завданої земельним ресурсам, вони склали 15,3 млрд грн.

Об'єкти природно-заповідного фонду. За інформацією, наданою власниками та землекористувачами об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) області, зазнали пошкоджень під час ведення бойових дій 11 об'єктів ПЗФ (всього на території області – 681 об'єкт). Через постійні обстріли прикордонних територій, заборонений доступ до об'єктів ПЗФ, розташованих в прикордонній зоні. До сьогодні є території та об'єкти ПЗФ, які потребують обстежень, оскільки вони не були перевірені на наявність вибухонебезпечних предметів.

Менська міська територіальна громада впродовж лютого-квітня 2022 року перебувала в тимчасовій окупації, перебувала під обстрілами та на її території велися бойові дії. Інтенсивність бойових дій на території громади була низькою, що дозволило вберегти практично всі суспільно та економічно важливі об'єкти інфраструктури, земельний та житловий фонди. В результаті цього населення громади в цілому не постраждало.

На сьогодні у громаді в незначному обсязі наявні земельні ділянки, що потребують розмінування та обстеження, а тому – не можуть бути використані.

Були пошкоджені логістичні шляхи: повністю зруйнована автомобільна дорога О251107 Покровське – Макошине (7км), частково пошкоджено дорожнє покриття на автомобільних дорогах О251108 Данилівка – Феськівка (5км), О251110 Дягова - Садове - Городище з під'їздом до с. Данилівка (2км), а також зруйнований залізничний міст через р. Десна на залізничному перегоні Бондарівка-Макошине.

Під час окупації була частково пошкоджена інфраструктура громади, а саме 2 підстанції: 110 кВт в м. Мена та 35 кВт в с. Бірківка. Також була пошкоджена ЛЕП загальною протяжністю 15,02 км. На даний час усі ЛЕП відновлені.

2.11. Прогнозні зміни стану довкілля, якщо документ державного планування не буде затверджено

У випадку незатвердження Стратегії заплановані цілі і завдання не будуть адаптовані до нових умов та факторів, які впливають на розвиток громади, у них не будуть враховані ризики та можливості, що з'явилися: залишаться цілі, які на сучасному етапі втратили актуальність, не будуть реалізовані завдання, які забезпечать ефективність та сталість розвитку.

Планом заходів плануються конкретні кроки для досягнення показників реалізації Стратегії, якщо він не буде затверджений, завдання Стратегії не будуть реалізовані повною мірою, лише фрагментарно, у рамках інших програм, планів.

Наслідками цього будуть гірші показники соціального та економічного розвитку, неефективне бюджетне планування, і як наслідок, погіршення екологічної ситуації, оскільки не буде скоординованих зусиль для пом'якшення наслідків економічного розвитку, зміни клімату та інших негативних тенденцій.

Основним наслідком для довкілля населення буде те, що завдання з охорони навколишнього середовища можуть виконуватися несистемно, що зумовить гірші результати і нижчу ефективність використання ресурсів.

Якщо Стратегію не буде затверджено вплив зовнішніх та внутрішніх факторів на стан території громади залишиться незмінним; збережуться усі існуючі тенденції.

Клімат. Збереження існуючого стану використання території призводить до ризику погіршення екологічного стану через інтенсивне сільське господарство, інтенсивний рух транспорту. Негативний вплив посилюється також через недосконалу систему управління відходами – при збереженні існуючої ситуації будуть поступово зростати обсяги викидів парникових газів.

Атмосферне повітря. За умов збереження сучасних тенденцій функціонування підприємств-основних забруднювачів повітря слід очікувати щорічне коливання викидів забруднюючих речовин. Ймовірно на обсяг викидів стаціонарних джерел впливає економічна ситуація, зокрема промислове виробництво – його ріст призводить до збільшення викидів. Тому забруднення атмосферного повітря промисловими підприємствами залишатиметься на відносно одному рівні із несуттєвими періодичними коливаннями.

Можливе поступове погіршення стану атмосферного повітря через інтенсифікацію руху автотранспорту.

При збереженні сучасної стану у сфері управління відходами внесок в забруднення атмосферного повітря внаслідок накопичення та неконтрольованого спалювання відходів (у першу чергу побутових) буде зростати.

Поверхневі та підземні води. У подальшому, при збереженні сучасного стану використання водних ресурсів, слід очікувати погіршення стану поверхневих вод:

- через низький рівень каналізування населених пунктів громади;
- не встановлення прибережно-захисних смуг та недотримання їх режимів.

Земельні ресурси та ґрунти. Залишатиметься високим рівень залучення земель до інтенсивного використання у сільському господарстві.

Біорізноманіття та природно-заповідний фонд. Такі фактори як інтенсивне сільське господарство, вилучення земель під забудову та транспортні мережі, забруднення компонентів природи є причиною загроз і втратою високого рівня біорізноманіття.

Ландшафти та культурна спадщина. Основні фактори впливу, які загрожують цінним ландшафтам і об'єктам культурної спадщини, такі: забудова вільних просторів, прокладання транспортних магістралей та ЛЕП, будівництво об'єктів нової енергетики (вітрових і сонячних електростанцій).

3. Стан довкілля, умови життєдіяльності населення та стану його здоров'я на територіях, які ймовірно зазнають впливу

В цілому стан навколишнього середовища в громаді оцінюється як **задовільний**, ключовими факторами впливу на довкілля громади є:

1. Забруднення атмосферного повітря є порівняно невисоким, оскільки на території громади та прилеглої до неї відсутні потужні стаціонарні джерела викидів.

Основним джерелом забруднення є автотранспорт (територією громади проходить 1 дорога регіонального значення), по області за даними 2023 року викиди від автотранспорту становили 56%, а у населених пунктах – до 80%. У місцях активного руху транспорту рівні забруднення атмосферного повітря є найвищими, хоча були у межах гранично-допустимих концентрацій.

2. Територією громади протікає річка Десна та її притоки (р.Мена та ін.).

За результатами лабораторних досліджень за вмістом пріоритетних органічних і неорганічних забруднюючих речовин на масивах у 2023 році зафіксовані перевищення показників екологічних нормативів якості ЕНЯтах: р. Мена – за вмістом нікелю в 1,3 рази. А за даними операційного моніторингу – фіксувався знижений вміст розчиненого кисню до рівня 0,89 мгО₂/дм³ (у 4,5 рази нижче норми). За іншими показниками якість води у річках громади відповідала нормативам.

Одним з найбільших забруднювачів водних ресурсів Чернігівської області за показниками 2021-2022 років було підприємство «Менський сир», м.Мена.

Основними чинниками, що спричиняють негативний вплив, є сільське господарство, низький рівень каналізування населених пунктів і переважання практики використання вигрібних ям для відведення побутових стоків, поверхневі стоки з житлової забудови, недодержання їх режиму прибережних захисних смуг і водоохоронних зон.

Вкрай актуальною проблемою (є низький рівень централізованого водовідведення: централізоване водовідведення запроваджене в м. Мена та селищі Макошине, ним забезпечуються близько 6,3% домогосподарств: 13% у м. Мената 8,4% у селищі Макошине.

3. Навантаження на земельні ресурси є досить високим: 78% території громади – сільськогосподарські угіддя, 2,5% - забудовані землі. Проте наявність водних (3% території громади) та лісових (9% території громади) ресурсів забезпечують екологічне благополуччя на території громади.

Рівень забруднення важкими металами (сполуки свинцю та кадмію) був слабкий або помірний та знаходився в межах норми.

4. Негативний вплив на біо- та ландшафтне різноманіття через зменшення площ природних територій через розбудову транспортних коридорів, сільбищну та супутню забудову, розвиток сільського господарства; перетин територій включених до екологічної мережі внаслідок розбудови транспортних коридорів.

Станом на 01.01.2024 року на території громади знаходиться 25 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 3,4 тис.га (3,3% від загальної площі території громади): 2 - загальнодержавного значення (0,5 тис.га) та 23 – місцевого (2,9 тис.га).

На території громади також знаходиться територія Смарагдової мережі – сайт UA0000058 «Чернігівське Подесення» («Chernihivske Podesennia») площею 89752,0 га.

5. Негативний вплив на умови проживання та здоров'я населення внаслідок зміни клімату; забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів та ґрунтів; скорочення зелених зон в населених пунктах.

Одним з найбільших забрудників навколишнього середовища громади є відходи. В структурі відходів переважають побутові відходи. Обсяги утворення – 10-12 т на добу (3,7-4,4 тис.т в рік). На території громади є три паспортизовані діючі сміттєзвалища, одне з яких майже заповнене.

Централізованим вивозом побутових відходів охоплено 54% від загального числа населених пунктів, відсоток жителів громади, охоплених системою вивезення сміття, - 33,6% від загального числа жителів громади. У м.Мена, с-щі Макошине та 6 селах запроваджений роздільний збір відходів.

Модернізація та розвиток інфраструктури соціальної сфери громади, житлово-комунальної та дорожньо-транспортної інфраструктури для задоволення запитів та потреб усіх мешканців громади, а також підвищення інвестиційної привабливості для залучення і розвитку нового бізнесу відбуватиметься в поєднанні із зусиллями, спрямованими на пом'якшення можливого несприятливого впливу заходів за цими напрямками на довкілля.

Характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення, в межах території громади наведена у розділі 2 цього Звіту.

Водночас у Стратегії та Плані заходів не проведено поділу та конкретизації територій громади, в межах яких будуть реалізовуватися ті чи інші заходи. Конкретні заходи, які увійшли до Плану заходів, і які реалізуватимуться для досягнення цілей та виконання завдань Стратегії, у разі необхідності, якщо це передбачено чинним законодавством, будуть проходити процедуру стратегічної екологічної оцінки чи оцінки впливу на довкілля.

Водночас для оцінки потенційного впливу реалізації завдань Стратегії на довкілля та здоров'я населення (в розрізі компонентів довкілля), пропонуємо умовний поділ території громади на: території житлової та нежитлової забудови; землі промисловості (території, на яких розташовані промислові підприємства); територія полігонів ПВ та суміжні (до 0,5 км) території; автомобільні дороги та прилеглі території (до 1 км); ліси; землі сільськогосподарського призначення.

У таблиці 11 наведено можливий вплив завдань Стратегії та проєктів Плану заходів на стан довкілля на територіях, які ймовірно відчують такий вплив, у розрізі означених

вище територій та компонентів довкілля (клімат і атмосферне повітря, водні ресурси, земельні ресурси та ґрунти, надра, біорізноманіття та природоохоронні території, образ ландшафту, рекреаційні зони та об'єкти культурної спадщини, здоров'я населення).

Таблиця 11. Вплив завдань Стратегії та проектів Плану заходів на компоненти довкілля на територіях, які ймовірно відчують такий вплив

Території	Компоненти довкілля, що зазнають впливу							
	Клімат і атмосферне повітря	Водні ресурси	Земельні ресурси та ґрунти	Надра	Біорізноманіття та природоохоронні території	Образ ландшафту	Рекреаційні зони та об'єкти культурної спадщини	Здоров'я населення
Території житлової та нежитлової забудови	-/+	-/+	-	0	0	-	+	+
Землі промисловості (території, на яких розташовані промислові підприємства)	+	0	-	0	0	0	0	0
Територія полігонів ПВ та суміжні (до 0,5 км) території	+	+	+	0	+	0	0	+
Автомобільні дороги та прилеглі території (до 1 км)	-/+	-/0	-/+	0	-/+	-	0	+
Ліси	+	0	+	0	+	0	+	+
Сайт Смарагдової мережі UA0000058 «Чернігівське Подесення» («Chernihivske Podessennia»)	0	+	+	0	+	0	+	+
Землі сільськогосподарського призначення	0	+	+	0	+	0	0	+

Де: (--) – сильний довгостроковий або постійний негативний вплив, (-) – незначний тимчасовий короткостроковий негативний вплив, (0) – нейтральний вплив, (+) – позитивний вплив.

Стратегія та План заходів спрямовані на економічний і соціальний розвиток територіальної громади, а також на мінімізацію ймовірних негативних природних та антропогенних впливів на довкілля.

Впливи на довкілля та умови життєдіяльності населення можливо очікувати при реалізації проектів Плану заходів, скерованих на досягнення оперативних та стратегічних цілей Стратегії, які будуть виконуватися із використанням будівельної техніки на території житлової та нежитлової забудови, землях промисловості (територіях, на яких розташовані промислові підприємства, в т. ч. підприємства переробки с/г продукції), на територіях, де пролягають автомобільні дороги та прилеглих до них територіях (до 1 км). При цьому очікуються короточасні тимчасові незначні негативні впливи на стан атмосферного повітря, водні об'єкти, ґрунти, шумове навантаження, а подекуди й незначний вплив на образ ландшафту. Серед таких завдань:

- будівництво та капітальні ремонти закладів дошкільної освіти та закладів загальної середньої освіти, капітальний ремонт і облаштування закладів охорони здоров'я, встановлення гімнастичних/вуличних тренажерів, облаштування дитячих/спортивних майданчиків, капітальний ремонт бібліотек, будинків культури, будівництво скверу та зони відпочинку, ремонт адміністративних будівель, будівництво і облаштування укриттів;

- проведення капітальних ремонтів об'єктів і споруд, мереж і комунікацій;
- капітальний ремонт доріг, тротуарів, системи вуличного освітлення, зупинок громадського транспорту, встановлення пандусів, і т.п.;
- реконструкція каналізаційних очисних споруд, капітальний ремонт водоскиду та розчистки пожежної водойми;
- впровадження заходів з підвищення енергоефективності в будівлях комунальних установ.

Компоненти довкілля на територіях земель сільськогосподарського призначення або промислового призначення можуть зазнати тимчасового короткострокового негативного впливу під час реалізації проєктів Плану заходів, скерованих на виконання завдань Стратегії, пов'язаних із розвитком і залученням розвитку нового бізнесу. Проте запобігти такому негативному впливу на компоненти довкілля можна шляхом оновлення та виготовлення планувальних, містобудівних документів, комплексного плану просторового розвитку території громади, в яких закріплюються цільове призначення земель та встановлюються обмеження щодо їх використання.

Компоненти довкілля – ґрунти, підземні води, ландшафти, біорізноманіття – на територіях житлової та нежитлової забудови, землях промисловості та деяких інших, можуть зазнати тимчасового короткострокового негативного впливу важкого спеціалізованого автотранспорту під час ремонту та модернізації інженерної інфраструктури, будівництва та ремонту комунальних будівель тощо. Проте реалізація таких заходів має на меті довготривалий позитивний ефект – покращення комфорту проживання в громаді.

Загалом для підтримання належного стану атмосферного повітря в межах громади необхідне чітке дотримання вимог природоохоронного законодавства та запровадження заходів, скерованих на зменшення викиду шкідливих речовин в атмосферне повітря. Серед них можуть бути підвищення енергоефективності комунальних будівель, використання альтернативних джерел енергії, розвиток системи енергоменеджменту і т. п.

Для запобігання потрапляння в ґрунт і в поверхневі води стічних вод домогосподарств та підприємств в Стратегії передбачено завдання 2.2.3. «Запровадити комплексний підхід до управління відходами», де серед іншого, запланована діяльність з очищення стічних вод.

Основний негативний вплив на ґрунти на вищевизначених територіях відбувається при підготовці території для будівництва будівель та споруд. Він обумовлений виїмкою ґрунту при влаштуванні підземних конструкцій будівель, автошляхових покриттів, прокладання підземних мереж, відведення поверхневих стічних вод, а також родючого ґрунту для озеленення території. Вплив на ґрунти від утворених в процесі планованої діяльності відходів не відбуватиметься, оскільки передбачається удосконалення роботи з управління відходами.

Загалом переважна більшість завдань Стратегії та проєктів Плану заходів зорієнтовані на забезпечення в середньо- та довгостроковому періоді позитивного впливу на довкілля та здоров'я населення (детально розглянуто в розділах 6 та 7 цього Звіту).

4. Екологічні проблеми, у тому числі ризики впливу на здоров'я населення, які стосуються документа державного планування, зокрема щодо територій з природоохоронним статусом

Більшість екологічних проблем прямо чи опосередковано зумовлено діяльністю людини та пов'язані із некерованим і нераціональним природокористуванням:

- забруднення компонентів навколишнього середовища - атмосферного повітря, водних об'єктів, ґрунтів; надмірне та некероване застосування пестицидів, нераціональне використання мінеральних добрив, потрапляння яких у водойми спричиняє їх евтрофікацію;

- деградація і погіршення якісного стану ґрунтів, водна та вітрова ерозія ґрунтів, використання земель не за призначенням (виведення цінних, охоронюваних, рекреаційних земель під забудову), наслідки від невиправданої меліорації, забруднення побутовими відходами;

- наслідки аварій та стихійних явищ природного та антропогенного характеру: пожежі, виробничі та інші техногенні аварії,

- вплив зміни клімату (підтоплення), втрата біологічного різноманіття та фрагментація оселищ.

Забруднення атмосферного повітря населених пунктів. На території громади відсутні потужні джерела забруднення – економіка громади залишається переважно аграрною, загальне антропогенне навантаження в Чернігівській області є відносно невисоким, нижчим за середнє по Україні.

Забруднення поверхневих водних об'єктів. Основною проблемою забруднення вод є низький рівень каналізування населених пунктів, широка практика використання вигрібних ям. Джерелом забруднення також є стоки з поверхні (житлова забудова, сільськогосподарські угіддя).

Окрім того, з метою охорони поверхневих водних об'єктів від забруднення і засмічення та збереження їх водності вздовж водойм та водотоків повинні бути винесені в натуру межі прибережних захисних смуг водних об'єктів та суворо дотримуватися їх режим.

Стан ґрунтів. Територія громади має досить високий рівень господарського освоєння: близько 78% від загальної площі території – сільськогосподарські угіддя та 2,5% - забудовані землі.

На стан ґрунтів в населених пунктах впливають антропогенні та техногенні процеси, які зумовлюються забрудненням хімічними речовинами, побутовими відходами, будівельними матеріалами.

Одним із основних джерел забруднення ґрунтів у населених пунктах є автотранспорт. У вихлопних газах знаходиться майже 40 хімічних речовин, більшість яких є токсичними. Території, які знаходяться у безпосередній близькості до автошляхів та залізничної колії містять підвищений вміст важких металів, продуктів горіння пального, такі як оксиди азоту, сірки, сажа смоли. Особливо багато сполук свинцю, його підвищені концентрації знаходять у ґрунтах на відстані 100 м від автомагістралей.

Підтоплення та розвиток ерозійних процесі зумовлено особливостями географічного розташування громади та посилюються внаслідок зміни клімату та відсутності ефективної системи відведення поверхневих стоків.

Управління відходами. Громада потребує розвитку системи управління відходами; розширення роздільного збору відходів; впровадженню сучасних підходів до управління відходами.

Зміна клімату. Річна температура повітря, як в цілому в Україні, за останні 30 років зросла майже на 1,5°C зі зростанням темпів потепління за останнє десятиліття; почастишали стихійні та небезпечні погодні явища.

Забруднення водних об'єктів, зростання кількості автомобільного транспорту, невідповідне поводження з побутовими відходами, збільшення площ забудованих та оброблювальних земель – є факторами антропогенного навантаження та знижує здатність до адаптації до змін клімату.

Збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; природоохоронних територій. Розвиток промисловості, сільського господарства, транспортних мереж, розростання міст призводить до зменшення площ природних територій та їх фрагментації, що погіршує умови проживання та міграції тварин. Посилюються негативні тенденції і завдяки змінам клімату.

Погіршення здоров'я населення. Усі наведені вище проблеми спричиняють додатковий негативний вплив на здоров'я населення. Результатом чого є зростання смертності, зниження очікуваної тривалості життя при народженні.

Негативний вплив військової агресії

Втрата людського капіталу та прискорення депопуляції. Згідно з прогнозами, в Україні посилюватиметься негативна динаміка народжуваності, а триваюча збройна агресія російської федерації неминуче спричинить зростання рівня смертності та скорочення тривалості життя. Різкі зміни у динаміці народжуваності відбуваються протягом 2022-2023 років.

Тривають міграційні процеси: на червень 2023 року близько 6,6 млн громадян України знаходяться на територіях інших країн. Майже 4,9 млн громадян України отримали офіційний статус внутрішньо переміщеної особи.

За прогнозними розрахунками, вже у найближчі роки кількість ветеранів війни, членів їх сімей та сімей загиблих може досягти 2 млн. осіб, що становить близько 10 відсотків населення держави.

Зміна клімату та погіршення екологічної ситуації. За оцінками Світового банку, пошкодження від пожеж зазнали 183,2 тис.га лісів, що зумовлює знищення орієнтовно 43,1 млн м³ деревини (еквівалент дворічної заготівлі для всієї України). Станом на початок травня 2023 року загальні викиди CO₂e (еквівалент вуглекислого газу) від лісових та інших пожеж становлять 17,7 млн тонн.

Внаслідок ведення бойових дій постраждало 20 відсотків природоохоронних територій, 160 територій Смарагдової мережі (29 тис.км²) та 16 водно-болотних угідь, що охороняються Рамсарською конвенцією (6,3 тис.км²), перебувають під загрозою знищення.

Станом на 1 жовтня 2023 року зафіксовано майже 2,6 тис. фактів завдання шкоди навколишньому природному середовищу внаслідок ведення бойових дій на суму майже 48,7 млрд доларів США (без урахування наслідків руйнування греблі Каховської гідроелектростанції).

Від початку повномасштабного вторгнення російської федерації знищено або пошкоджено близько 800 об'єктів водогосподарської інфраструктури.

Пошкодження інфраструктури та її невідповідність актуальним потребам людини. Значних руйнувань та пошкоджень зазнала транспортна та енергетична інфраструктура (понад 70% припадає на Донецьку, Луганську, Херсонську та Запорізьку області, де ведуться (велися) активні бойові дії).

В цілому внаслідок руйнувань зазнали дороги протяжністю 25,4 тис. кілометрів, 344 мости і мостових переходи державного та місцевого значення. На 1 грудня 2023 року 47 відсотків об'єктів енергетичної інфраструктури зазнало руйнувань внаслідок масованих ракетних обстрілів.

Пошкоджено 863 пам'ятки культурної спадщини, з них 119 – національного значення. Також збитків зазнали 1750 об'єктів культурної інфраструктури.

5. Зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлені на міжнародному, державному та інших рівнях, що стосуються документа державного планування, а також шляхи врахування таких зобов'язань під час підготовки документа державного планування

Під час підготовки Стратегії та Плану заходів було враховано необхідність дотримання зобов'язань у сфері охорони довкілля, визначені правовими актами на міжнародному та державному рівнях.

Україна взяла на себе міжнародні обов'язки у сфері збереження та збалансованого використання біорізноманіття, підписавши понад 50 міжнародних багатосторонніх угод. Серед них:

- Конвенція про біологічне різноманіття, яка була започаткована під час Всесвітньої конференції глав держав та міністрів довкілля у 1992р. в м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія) й ратифікована Верховною Радою України 29 листопада 1994 р.;
- Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція, м. Рамсар, Іран, 1971 р.);
- Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) (Берн, 1979 р.);
- Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.);
- Угоди про збереження кажанів в Європі (1991р.);
- Європейська конвенція про охорону археологічної спадщини (Валлетта, 1992 р.);
- Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (1995 р.);
- Рамкова конвенція ООН про зміну клімату (ратифікована Україною 29.10.1996 р.);
- Конвенція про охорону та використання транскордонних водотоків та міжнародних озер (Гельсінкі, 1992), що є чинною в Україні з 1 липня 1999 р. та інші.

На виконання Бернської конвенції в Європі створена мережа територій особливого природоохоронного значення – Смарагдова мережа, важливих для збереження біорізноманіття в країнах Європи і деяких країнах Африки. Смарагдова мережа України є українською частиною Смарагдової мережі Європи, розробляється з 2009 року. В листопаді 2016 року було затверджено першу версію Смарагдової мережі для України, яка потребує доопрацювання на основі наукових даних. На території громади знаходиться територія Смарагдової мережі – сайт UA0000058 «Чернігівське Подесення» («Chernihivske Podesennia»).

Відповідно до Рамсарської конвенції, стороною якої є Україна, на території держави здійснюються заходи для збереження мігруючих водно-болотних птахів, шляхом виділення певних територій та надання їм охоронного статусу. На території України виділено 39 водно- болотних угіддя міжнародного значення, офіційно визнаних Рамсарською конвенцією, а ряд водно-болотних угідь є перспективними для визнання. Деякі водно-болотні угіддя погоджені розпорядженням Кабінету Міністрів України і подані на розгляд Секретаріату Рамсарської конвенції. За результатами аналізу даних матеріалів визначено, що в межах території громади вищезазначені угіддя відсутні.

Європейський вектор України, відповідно до Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони (ратифікована із заявою Законом № 1678-VII від 16.09.2014), визначає і орієнтацію на виконання зобов'язань у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, встановлених на міжнародному рівні, зокрема:

- Директивою № 2008/50/ЄС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи;
- Директивою №2004/107/ЄС щодо миш'яку, кадмію, ртуті, нікелю та поліциклічних ароматичних вуглеводнів у навколишньому повітрі;
- Директивою № 2008/98/ЄС про відходи;
- Директивою № 2000/60/ЄС про встановлення рамок діяльності Співтовариства у сфері водної політики зі змінами і доповненнями, внесеними Рішенням № 2455/2001/ЄС і Директивою 2009/31/ЄС;
- Директивою № 2009/147/ЄС про захист диких птахів;
- Директива № 92/43/ЄС про збереження природного середовища існування, дикої флори та фауни, зі змінами і доповненнями, внесеними Директивами №№ 97/62/ЄС, 2006/105/ЄС та Регламентом (ЄС) № 1882/2003.

Також Стратегія та План заходів орієнтується на положення документа Європейської Комісії COM/2021/82 final 24/02/2021 «Формування стійкої до клімату Європи – нова стратегія ЄС щодо адаптації до зміни клімату», щодо адаптації до зміни клімату.

Основними міжнародними правовими документами щодо SEO є:

- Протокол про стратегічну екологічну оцінку (Протокол про SEO) до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище у транскордонному контексті (Конвенція Еспо), ратифікований Верховною Радою України (№ 562-VIII від 01.07.2015).
- Директива 2001/42/ЄС про оцінку впливу окремих планів і програм на навколишнє середовище, імплементація якої передбачена Угодою про асоціацію між Україною та ЄС. В Україні проведення SEO регламентується Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 р. № 2354-VIII.

Стратегія та План заходів враховує зобов'язання у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язані із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, визначені національними нормативно-правовими актами. Зокрема Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» від 28 лютого 2019 року № 2697-VIII регламентує цілескерованість державної політики у сфері екології на досягнення доброго стану довкілля шляхом запровадження екосистемного підходу до всіх напрямів соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на чисте та безпечне довкілля, впровадження збалансованого природокористування і збереження та відновлення природних екосистем. Основними засадами державної екологічної політики є:

- збереження такого стану кліматичної системи, який унеможливить підвищення ризиків для здоров'я та благополуччя людей і навколишнього природного середовища;
- досягнення Україною Цілей Сталого Розвитку (ЦСР), які були затверджені на Саміті Організації Об'єднаних Націй зі сталого розвитку у 2015 році;
- сприяння збалансованому (сталому) розвитку шляхом досягнення збалансованості складових розвитку (економічної, екологічної, соціальної), орієнтування на пріоритети збалансованого (сталого) розвитку;
- інтегрування екологічних вимог під час розроблення і затвердження документів державного планування, галузевого (секторального), регіонального та місцевого розвитку та у процесі прийняття рішень про провадження планованої діяльності об'єктів, які можуть мати значний вплив на довкілля;
- міжсекторальне партнерство та залучення заінтересованих сторін;
- запобігання виникненню надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру, що передбачає аналіз і прогнозування екологічних ризиків, які ґрунтуються на результатах стратегічної екологічної оцінки, оцінки впливу на довкілля, а також комплексного моніторингу стану навколишнього природного середовища;
- забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, підвищення рівня екологічної безпеки в зоні відчуження;
- забезпечення невідворотності відповідальності за порушення природоохоронного законодавства;
- застосування принципів перестороги, превентивності (запобігання), пріоритетності усунення джерел шкоди довкіллю, «забруднювач платить»;
- відповідальність органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування за доступність, своєчасність і достовірність екологічної інформації;
- стимулювання державою вітчизняних суб'єктів господарювання, які здійснюють скорочення викидів парникових газів, зниження показників енерго- та ресурсоемності, модернізацію виробництва, спрямовану на зменшення негативного впливу на навколишнє природне середовище, у тому числі вдосконалення системи екологічного податку за забруднення довкілля та платежів за використання природних ресурсів;
- упровадження новітніх засобів і форм комунікацій та ефективної інформаційної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища.

Закон № 2697-VIII визначає 5 стратегічних цілей державної екологічної політики (аналіз відповідності стратегічних цілей Стратегії стратегічним цілям державної екологічної політики наведено в Розділі 1 цього Звіту).

Указом Президента України від 30.09.2019 р. № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» визначено 17 цілей сталого розвитку України до 2030 року (серед яких цілі, скеровані на захист та раціональне поводження з довкіллям), які є орієнтирами для розроблення документів державного планування для забезпечення збалансованості економічного, соціального та екологічного вимірів сталого розвитку України.

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 року № 1264-XII визначає, що об'єктом охорони і регульованого використання на території України є навколишнє природне середовище як сукупність природних і природно-соціальних умов та процесів, природні ресурси, як залучені в господарський обіг, так і невикористовувані в економіці в даний період (земля, надра, води, атмосферне повітря, ліс та інша рослинність, тваринний світ), ландшафти та інші природні комплекси. Також державній охороні від негативного впливу несприятливої екологічної обстановки підлягають здоров'я і життя людей. Закон означає основні принципи охорони довкілля:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість додержання екологічних нормативів та лімітів використання природних ресурсів при здійсненні господарської, управлінської та іншої діяльності;
- гарантування екологічно безпечного середовища для життя і здоров'я людей;
- запобіжний характер заходів щодо охорони навколишнього природного середовища;
- екологізація матеріального виробництва на основі комплексності рішень у питаннях охорони навколишнього природного середовища, використання та відтворення відновлюваних природних ресурсів, широкого впровадження новітніх технологій;
- збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- науково обґрунтоване узгодження екологічних, економічних та соціальних інтересів суспільства на основі поєднання міждисциплінарних знань екологічних, соціальних, природничих і технічних наук та прогнозування стану навколишнього природного середовища;
- обов'язковість оцінки впливу на довкілля;
- гласність і демократизм при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан навколишнього природного середовища, формування у населення екологічного світогляду;
- науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на навколишнє природне середовище;
- безоплатність загального та платність спеціального використання природних ресурсів для господарської діяльності;
- компенсація шкоди, заподіяної порушенням законодавства про охорону навколишнього природного середовища;
- вирішення питань охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів з урахуванням ступеня антропогенної змінності територій, сукупної дії факторів, що негативно впливають на екологічну обстановку;

- поєднання заходів стимулювання і відповідальності у справі охорони навколишнього природного середовища;
- вирішення проблем охорони навколишнього природного середовища на основі широкого міждержавного співробітництва;
- встановлення екологічного податку, рентної плати за спеціальне використання води, рентної плати за спеціальне використання лісових ресурсів, рентної плати за користування надрами відповідно до Податкового кодексу України;
- врахування результатів стратегічної екологічної оцінки.

Під час розробки документів державного планування ці принципи повинні бути враховані.

Закон України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII встановлює правові та організаційні засади оцінки будь-яких наслідків планованої діяльності для довкілля, в тому числі наслідків для безпечності життєдіяльності людей та їхнього здоров'я, флори, фауни, біорізноманіття, ґрунту, повітря, води, клімату, ландшафту, природних територій та об'єктів, історичних пам'яток та інших матеріальних об'єктів чи для сукупності цих факторів, а також наслідків для об'єктів культурної спадщини чи соціально-економічних умов, які є результатом зміни цих факторів. Виконання норм Закону № 2059-VIII спрямоване на запобігання шкоді довкіллю, забезпечення екологічної безпеки, охорони довкілля, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, у процесі прийняття рішень про провадження господарської діяльності, яка може мати значний вплив на довкілля, з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів.

Закон України «Про природно-заповідний фонд України» від 16.06.1992 р. № 2456-XII регламентує правові основи організації, охорони, ефективного використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об'єктів, які повинні бути враховані при розробці документів державного планування. Законом № 2456-XII визначено, що збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду забезпечується шляхом:

- встановлення заповідного режиму;
- організації систематичних спостережень за станом заповідних природних комплексів та об'єктів;
- проведення комплексних досліджень з метою розробки наукових основ їх збереження та ефективного використання;
- додержання вимог щодо охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду під час здійснення господарської, управлінської та іншої діяльності, розробки проектної і проектно-планувальної документації, землевпорядкування, лісовпорядкування, здійснення оцінки впливу на довкілля;
- запровадження економічних важелів стимулювання їх охорони;
- здійснення державного та громадського контролю за додержанням режиму їх охорони та використання;
- встановлення підвищеної відповідальності за порушення режиму їх охорони та використання, а також за знищення та пошкодження заповідних природних комплексів та об'єктів;
- проведення широкого міжнародного співробітництва у цій сфері;
- проведення інших заходів з метою збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.

Водночас території та об'єкти природно-заповідного фонду можуть використовуватися у природоохоронних, науково-дослідних, освітньо-виховних, оздоровчих та інших рекреаційних цілях, а також для потреб моніторингу навколишнього природного середовища.

Правові основи поводження з водними ресурсами визначені Водним кодексом України (від 06.06.95 № 213/95-ВР) та іншими законодавчими актами, що були розроблені для забезпечення збереження, збалансованого й науково обґрунтованого використання та відновлення водних ресурсів, захисту водних ресурсів від забруднення, зараження й виснаження, запобігання та пом'якшення негативного впливу, покращення екологічного стану водних об'єктів і захисту прав водокористувачів.

Найголовнішими питаннями у сфері водопостачання та водовідведення є дозвіл на забір води із джерел водопостачання (дозвіл на спеціальне водокористування) і дозвіл на скидання очищених та неочищених стічних вод у навколишнє середовище. З 04.06.2017 року набув чинності Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, що регулюють відносини, пов'язані з одержанням документів дозвільного характеру щодо спеціального водокористування» від 07.02.2017 року № 1830-VIII, яким внесено зміни до Водного кодексу України в частині процедури отримання дозволів на спеціальне водокористування.

Відповідно до внесених змін до ст. 49 Водного кодексу України дозвіл на спеціальне водокористування видається територіальними органами центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері розвитку водного господарства (Державне агентство водних ресурсів України).

До основних нормативно-правових актів у сфері екології та користування водними ресурсами належать:

- Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку видачі дозволів на спеціальне водокористування» (від 13.03.2002 р. №321, зі змінами);
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про Порядок розроблення і затвердження нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин та перелік забруднюючих речовин, скидання яких нормується» (від 11.09.1996 р. № 1100, зі змінами);
- Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.1996 р. № 1100 «Про затвердження Порядку розроблення нормативів гранично допустимого скидання забруднюючих речовин у водні об'єкти та перелік забруднюючих речовин, скидання яких у водні об'єкти нормується»;
- Постанова Кабінету Міністрів України «Про правовий режим зон санітарної охорони водних об'єктів» (від 18.12.1998р. № 2024, зі змінами);
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 12.05.2010 р. № 400 «Про затвердження Державних санітарних норм та правил «Гігієнічні вимоги до питної води, призначеної для споживання людиною» (ДСанПіН 2.2.4-171-10).
- Правові та організаційні основи, а також екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря регламентуються Законом України «Про охорону атмосферного повітря» від 16.10.1992 р. № 2707-XII. Закон № 2707-XII спрямований на збереження та відновлення природного стану атмосферного повітря, створення сприятливих умов для життєдіяльності, забезпечення екологічної безпеки та запобігання шкідливому впливу атмосферного повітря на здоров'я людей та довкілля. Документ передбачає регулювання діяльності, що впливає на погоду і клімат.

- Серед основних нормативно-правових актів у галузі охорони атмосферного повітря є:
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 грудня 2001 р. N 1655 «Про затвердження Порядку ведення державного обліку в галузі охорони атмосферного повітря»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 13 березня 2002 р. N 302 «Про затвердження Порядку проведення робіт, пов'язаних з видачею дозволів на викиди забруднюючих речовин в атмосферне повітря стаціонарними джерелами, обліку суб'єктів господарювання, які отримали такі дозволи»;
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 14.01.2020 № 52 «Про затвердження гігієнічних регламентів допустимого вмісту хімічних і біологічних речовин в атмосферному повітрі населених місць»;
- Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19.06.96 № 173 «Про затвердження Державних санітарних правил планування та забудови населених пунктів».

Закон України «Про управління відходами» від 20.06.2022 № 2320-IX регламентує правові, організаційні, економічні засади діяльності щодо запобігання утворенню, зменшення обсягів утворення відходів, зниження негативних наслідків від діяльності з управління відходами, сприяння підготовці відходів до повторного використання, рециклінгу і відновленню з метою запобігання їх негативному впливу на здоров'я людей та навколишнє природне середовище. Закон № 2320-IX визначає, що основними цілями державної політики у сфері запобігання утворенню та управління відходами є:

- захист здоров'я людей та навколишнього природного середовища від негативного впливу відходів;
- здійснення заходів у сфері управління відходами без загрози здоров'ю людей та спричинення шкоди навколишньому природному середовищу в межах встановлених нормативів шкідливого впливу фізичних факторів;
- дотримання ієрархії управління відходами;
- запровадження розширеної відповідальності виробника.
- Закон України «Про рослинний світ» від 09.04.1999 р. № 591-XIV встановлює основні вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу під час здійснення діяльності, яка впливає на стан його охорони, використання та відтворення. Серед них:
- збереження природної просторової, видової, популяційної та ценотичної різноманітності об'єктів рослинного світу;
- збереження умов місцезростання дикорослих рослин і природних рослинних угруповань;
- науково обґрунтованого, невиснажливого використання природних рослинних ресурсів;
- здійснення заходів щодо запобігання негативному впливу господарської діяльності на рослинний світ;
- охорони об'єктів рослинного світу від пожеж, захист від шкідників і хвороб;
- здійснення заходів щодо відтворення об'єктів рослинного світу;
- регулювання поширення та чисельності дикорослих рослин і використання їх запасів з врахуванням інтересів охорони здоров'я населення.

Закон України «Про тваринний світ» від 13.12.2001 р. № 2894-III регламентує здійснення заходів щодо охорони, науково обґрунтованого, невиснажливого використання і відтворення тваринного світу. Згідно із Законом № 2894-III під час здійснення будь-якої діяльності, яка може вплинути на середовище існування диких тварин та стан тваринного світу, повинно забезпечуватися дотримання таких основних вимог і принципів:

- збереження умов існування видового і популяційного різноманіття тваринного світу в стані природної волі;
- недопустимість погіршення середовища існування, шляхів міграції та умов розмноження диких тварин;
- збереження цілісності природних угруповань диких тварин;
- додержання науково обґрунтованих нормативів і лімітів використання об'єктів тваринного світу, забезпечення невиснажливого їх використання, а також відтворення;
- раціональне використання корисних властивостей і продуктів життєдіяльності диких тварин;
- платність за спеціальне використання об'єктів тваринного світу;
- регулювання чисельності диких тварин в інтересах охорони здоров'я населення і запобігання заподіяння шкоди довкіллю, господарській та іншій діяльності;
- урахування результатів оцінки впливу на довкілля об'єктів господарської та іншої діяльності, які можуть негативно впливати на стан тваринного світу.

Охорону довкілля забезпечують також містобудівні заходи шляхом раціонального функціонального зонування території, створення санітарно-захисних зон, визначення територій природно-заповідного фонду, забезпечення екологічного балансу природно-ландшафтних та урбанізованих територій. Основним правовим актом, який встановлює правові та організаційні основи містобудівної діяльності і спрямований на забезпечення сталого розвитку територій з урахуванням державних, громадських та приватних інтересів, є Закон України «Про регулювання містобудівної діяльності» від 17 лютого 2011 року №3038-VI. Закон № 3038-VI передбачає обов'язкову розробку комплексних планів просторового розвитку територій територіальних громад, що визначає планувальну організацію, функціональне призначення території, основні принципи і напрями формування єдиної системи громадського обслуговування населення, дорожньої мережі, інженерно-транспортної інфраструктури, інженерної підготовки і благоустрою, цивільного захисту, охорони земель та інших компонентів навколишнього природного середовища, формування екомережі, охорони і збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища населених пунктів, а також послідовність реалізації рішень, у тому числі етапність освоєння території.

Процедурні аспекти стратегічної екологічної оцінки документів державного планування в Україні регламентуються Законом України «Про стратегічну екологічну оцінку» від 20.03.2018 року № 2354-VIII (зі змінами). Так, СЕО – це процедура визначення, опису та оцінювання наслідків виконання документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, виправданих альтернатив, розроблення заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення можливих негативних наслідків, яка включає визначення обсягу СЕО, складання звіту про СЕО, проведення громадського обговорення та консультацій, врахування у документі державного планування звіту про СЕО, результатів громадського обговорення та консультацій, інформування про затвердження документа державного планування. Метою стратегічної екологічної оцінки є сприяння сталому

розвитку шляхом забезпечення охорони довкілля, безпеки життєдіяльності населення та охорони його здоров'я, інтегрування екологічних вимог під час розроблення та затвердження документів державного планування. Відповідно до підпункту 6 пункту 1 статті 1 Закону № 2354-VIII наслідки для довкілля, в т. ч. здоров'я населення, під час проведення стратегічної екологічної оцінки повинні бути оцінені в розрізі компонентів довкілля.

До основних документів, які регламентують СЕО також належать:

- Постанова Кабінету Міністрів України від 2 травня 2023 р. № 430 «Про затвердження Порядку ведення Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки»;
- Постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2020 р. № 1272 «Про затвердження Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення».

Засади захисту довкілля під час інвестиційної діяльності закладено в Законі України «Про інвестиційну діяльність» від 18.09.1991 р. №1560-XII. Він встановлює заборону інвестування в об'єкти, створення і використання яких не відповідає вимогам санітарно-гігієнічних, радіаційних, екологічних, архітектурних та інших норм, встановлених законодавством України. У разі порушення екологічних, санітарно-гігієнічних та архітектурних норм державний орган може прийняти рішення про зупинення або припинення інвестиційної діяльності. Інвестор також зобов'язаний одержати висновок з оцінки впливу на довкілля його діяльності у випадках та порядку, встановлених Законом України «Про оцінку впливу на довкілля» від 23.05.2017 № 2059-VIII.

Відповідно до нормативно-правової бази України Стратегія та План заходів відповідають низці зобов'язань:

- пріоритетність вимог екологічної безпеки, обов'язковість дотримання екологічних стандартів, нормативів та лімітів використання природних ресурсів;
- проведення природоохоронних заходів, що гарантують екологічну безпеку середовища для життя і здоров'я людей, а також запобіжний характер заходів щодо охорони довкілля;
- проєктне спрямування на збереження просторової та видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів;
- підвищення комфортності сформованої інфраструктури за рахунок її відновлення, будівництва, реконструкції та модернізації;
- вжиття заходів щодо зменшення обсягів викидів забруднюючих речовин і зменшення впливу фізичних факторів;
- вдосконалення системи управління відходами, в т. ч. впровадження роздільного збору сміття;
- забезпечення загальної доступності Стратегії та Плану заходів, а також самого звіту про СЕО відповідно до вимог Законів України «Про доступ публічної інформації» і «Про стратегічну екологічну оцінку» шляхом розміщення на офіційному веб-сайті міської ради та в Єдиному реєстрі стратегічної екологічної оцінки.

Враховуючи результати аналізу можна зробити висновок, що Стратегія та План заходів, відповідають встановленим на національному рівні цілям екологічної політики, враховують більшість з них і передбачають комплекс заходів, спрямованих на їх виконання.

6. Опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, у тому числі вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (1, 3-5 та 10-15 років відповідно, а за необхідності - 50-100 років), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків

Оскільки Стратегія визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку всієї територіальної громади, її реалізація буде чинити вплив на усю територію громади.

Кожна стратегічна ціль – це бажаний результат цілеспрямованої діяльності у вирішенні ключової проблеми з оптимальним використанням ресурсів громади:

• **стратегічна ціль 1.** Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства – зосереджена на місцевому економічному розвитку, вирішенні проблеми браку робочих місць та наповнення бюджету громади: залучення інвесторів до пріоритетних секторів підприємництва, розвиток туризму, розвиток ідентичності та бренду Менської громади. Індустріальний парк «Менський» відіграватиме тут ключову роль.

Прогнозований вплив досягнення цілі – несуттєвий: з 7 завдань цілі 2 – можуть сприяти пом'якшенню ситуації; 1 – може призвести до зростання антропогенного навантаження.

При високих темпах росту виробництва можливий негативний вплив: зростуть викиди від промисловості, сільського господарства, за рахунок інтенсифікації руху транспорту; збільшення обсягів використання води; забудова земель. Разом з тим, розвиток туристичної галузі потребує підтримання низьких рівнів забруднення, збереження природних територій, що може пом'якшувати вплив.

• **стратегічна ціль 2.** Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір – створення якісного, безпечного і комфортного життя: забезпечення наявності та якості інфраструктури, умов для якісного дозвілля, належної безпеки, інклюзивності та доступності.

Прогнозований вплив досягнення цілі – позитивний: з 9 завдань 2 мають природоохоронне спрямування і 2 – можуть пом'якшити ситуацію.

Планується покращити стан інфраструктури, створити сучасну систему розвитку управління відходами, і в цілому забезпечити екологічну безпеку в громаді – сприятиме поліпшенню стану довкілля та умов проживання населення.

• **стратегічна ціль 3.** Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги – забезпечення високого рівня публічних послуг; удосконалення та модернізація управлінської системи, створення умов для включення в управлінські процеси активних мешканців і мешканок.

Прогнозований вплив досягнення цілі – не прогнозується: заплановані завдання не передбачають заходів, діяльності, що можуть мати вплив на довкілля.

З 26-ти завдань Стратегії для 19-ти вплив не прогнозується або є несуттєвим (не передбачає діяльність, яка може спричиняти вплив); реалізація 2-х матиме позитивний вплив; 4-х – можливий позитивний і лише для 1-го – можливий негативний вплив (таблиця 12).

Таблиця 12. Оцінка впливу на довкілля від виконання завдань Стратегії

Стратегічна/оперативна ціль	Завдання	Вплив на довкілля
<u>Стратегічна ціль 1.</u> Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства		
1.1 Створені передумови для залучення нових інвесторів	1.1.1. Спланувати ефективне просторове використання території та ресурсів громади	Можливо позитивний Основа сталого розвитку, раціонального використання ресурсів
	1.1.2. Створити умови для залучення інвесторів	Відсутній
1.2. Розвинуте мале та середнє підприємництво, в тому числі з інноваційного виробництва та переробки сільгосппродукції	1.2.1. Інституційна підтримка розвитку малого та середнього бізнесу	Відсутній
	1.2.2. Розвинути інфраструктуру та бізнес-середовище в громаді	Відсутній
	1.2.3. Створити умови для розвитку агропромислового комплексу	Можливо негативний (при швидких темпах розвитку): вода, ґрунти, повітря
1.3. Забезпечено підтримку туризму, зокрема, зеленого	1.3.1. Розвинути зручну та сучасну туристичну інфраструктуру	Несуттєвий
	1.3.2. Створити умови для розвитку туризму, зокрема, зеленого	Можливий позитивний повітря, вода, біорізноманіття
<u>Стратегічна ціль 2.</u> Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір		
2.1. Територія громади облаштована, доступна, зручна та безпечна для мешканців та мешканок	2.1.1. Забезпечити доступне та якісне сполучення в громаді	Відсутній
	2.1.2. Розвинути інфраструктуру дозвілля та громадської безпеки	Відсутній
	2.1.3. Створити сучасні осередки та громадські простори, що задовольняють культурні та спортивні потреби мешканців	Відсутній
	2.1.4. Забезпечити безбар'єрність та інклюзивність середовища громади	Відсутній
2.2. Гарантована екологічна безпека та якісна комунальна інфраструктура для всіх мешканців і мешканок громади	2.2.1. Модернізувати інженерну інфраструктуру та забезпечити ефективне управління комунальним майном	Можливий позитивний повітря, вода, клімат
	2.2.2. Впровадити відповідний комплекс заходів по секторах енергетичного планування для забезпечення енергетичного розвитку громади	Можливий позитивний повітря, клімат
	2.2.3. Запровадити комплексний підхід до управління відходами	Позитивний повітря, вода, ґрунти, клімат

Стратегічна/оперативна ціль	Завдання	Вплив на довкілля
	2.2.4. Розбудова мереж комунікацій (швидкісного доступу до мережі Інтернет, якісного мобільного зв'язку та ФМ-радіо)	Відсутній
	2.2.5. Створити умови для екологічної безпеки мешканців та гостей громади	Позитивний повітря, вода, ґрунти, клімат
<u>Стратегічна ціль 3.</u> Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади		
3.1 Якісна та інклюзивна освіта доступна кожній та кожному у громаді	3.1.1. Створити економічно спроможну розгалужену мережу різних типів закладів дошкільної, загальної середньої, позашкільної освіти	Відсутній
	3.1.2. Забезпечити надання якісних освітніх послуг для амбітної молоді та дітей мотивованими педагогічними працівниками	Відсутній
	3.1.3. Створити безпечне, здорове освітнє середовище та безпечні умови для оздоровлення та відпочинку дітей	Відсутній
	3.1.4. Посилити спроможність освітньої інфраструктури, яка надає послуги іншим громадам	Відсутній
3.2. Усі мешканці та мешканки громади мають всебічний доступ до публічних послуг у відповідності до своїх потреб	3.2.1. Забезпечити надання якісних медичних послуг в громаді	Відсутній
	3.2.2. Підсилити існуючі та створити нові соціальні послуги відповідно до Порядку визначення потреб громади у соціальних послугах	Відсутній
	3.2.3. Покращити умови для задоволення потреб мешканців з питань культури та спорту	Відсутній
	3.2.4. Сприяти задоволенню потреб молодих мешканців і мешканок громади	Відсутній
3.3. Управлінська система спрощена та ефективна, працює на принципах прозорості, підзвітності та громадської участі	3.3.1. Забезпечити ефективне і сучасне управління громадою	Відсутній
	3.3.2. Підвищити рівень участі мешканців в житті громади та їх інтеграцію	Відсутній

План містить 48 окремих заходів і проєктів, з них реалізація 13 матиме позитивний вплив на довкілля, реалізація 7 – можливий позитивний вплив, для 13 прогнозується можливий несуттєвий вплив, інші 15 не передбачають діяльності, яка

може впливати на складові довкілля (таблиця 13). Крім цього, передбачається реалізація 43 місцевих цільових програм.

Таблиця 13. Оцінка впливу на довкілля від виконання Плану заходів

№	Назва заходу	Опис впливу заходу	Прогнозований вплив на довкілля
<u>Стратегічна ціль 1.</u> Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства			
1	Забезпечення діяльності індустриального парку "Менський"	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Несуттєвий
2	Будівництво біогазової станції на підприємствах ТОВ «Мена-Авангард» та ФГ Бутенко	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, повітря, водні ресурси)	Позитивний
3	Відкриття цеху з розливу бутильованої питної води ФОП Цигипа	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Несуттєвий
4	Створення та забезпечення діяльності Центру розвитку бізнесу	Не передбачається	Відсутній
5	Реконструкція торгового ринку по вул. Сіверський Шлях м. Мена Чернігівська область	Не передбачається	Відсутній
6	Відкриття меблевого цеху на базі ТОВ «СОКОЛМЕНА» в м. Мена.	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Несуттєвий
7	Лінія віджиму олії з соняшника на базі ТОВ «Мена-Авангард» та ТОВ «БК «ВОЛМАКС» в м. Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Несуттєвий
8	Будівництво тепличного комплексу на території Менської громади	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
9	Лінія з виробництва печива на базі приватної пекарні «ХлібОК»	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Несуттєвий
10	Створення велопрокату в Менській громаді	Не передбачається	Відсутній
11	Створення реабілітаційно-відновлювального центру для військових на базі Менського санаторію «Остреч»	Не передбачається	Відсутній
12	Формування туристичного культурного магніту в Менській громаді. - зелений туристичний маршрут на плотах/байдарках по Десні з гастрозупинками та культурно-мистецьким обслуговуванням туристів	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (повітря, водні ресурси)	Можливий позитивний

№	Назва заходу	Опис впливу заходу	Прогнозований вплив на довкілля
Стратегічна ціль 2. Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір			
13	Відшкодування різниці в тарифах на послуги з централізованого водовідведення для населення по Менській міській територіальній громаді на 2025 – 2027 роки	Не передбачається	Відсутній
14	Реконструкція спортивного комплексу по вул. Банкова, 4, м. Мена, Чернігівської обл. (коригування)"	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
15	Створення громадського простору для мешканців, шляхом капітального ремонту та реновації приміщень Макошинської філії КЗ «Менський будинок культури» за адресою селище Макошине, вул. Центральна, 5в, Чернігівської області	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
16	Облаштування пішохідних переходів автономними опорами освітлення на сонячних панелях в населених пунктах Менської громади в кількості 500 шт	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Можливий позитивний
17	Реконструкція житлового будинку, будинок квартирних типу (гуртожиток) за адресою: вул. Перемоги, 2, смт. Макошине	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
18	Модернізація централізованих котелень (2шт) потужністю 1,2МВт та 2,5 МВт в м. Мена під альтернативні види палива	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Можливий позитивний
19	Модернізація КНС №1 в м.Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Можливий позитивний
20	Реконструкція міських гідротехнічних споруд з встановленням міні-ГЕС	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, повітря, водні ресурси)	Позитивний
21	Будівництво автомобільного мосту через р. Десна в селищі Макошине, Менської громади, Чернігівської області	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
22	Будівництво СЕС потужністю 50 кВт на покрівлі адміністративної будівлі Менської міської ради	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Позитивний

№	Назва заходу	Опис впливу заходу	Прогнозований вплив на довкілля
		На перспективу - покращення ситуації (клімат)	
23	Реконструкція даху з встановленням дахової сонячної електростанції на об'єкті КНП "Менський центр первинної медико-санітарної допомоги" Менської міської ради	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Позитивний
24	Встановлення наземної сонячної електростанції на центральному водозаборі в м. Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Позитивний
25	Встановлення наземної сонячної електростанції на центральному водозаборі в с. Величківка	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Позитивний
26	Реконструкція фасаду 3-х поверхового лікувального корпусу КНП «Менська міська лікарня» з ремонтом теплових мереж із застосуванням заходів теплореновації по вул. Шевченка, 61 м. Мена (коригування)"	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Позитивний
27	Реконструкція дахів освітніх, культурних та соціальних закладів та встановлення сонячних електричних станцій та геліосистем на них (12/12шт)	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат)	Позитивний
28	Вироблення цілісного підходу до управління відходами шляхом організації Центру управління відходами в Менській громаді	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, водні ресурси, ґрунти)	Позитивний
29	Завершення роботи із забезпечення доступу до Інтернет мережі філій КЗ МБК та КЗ МПБ. Перетворення бібліотек на відкриті майданчики культурних комунікацій	Не передбачається	Відсутній
30	Забезпечення питного водопостачання та заходів з реалізації очищення стічних вод на території населених пунктів Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (водні ресурси)	Позитивний
31	Запобігання безпритульності та розмноженню бродячих тварин на території населених пунктів у Менській міській територіальній громаді на 2025 - 2027 роки	Не передбачається	Відсутній
32	Придбання багатофункціональної самохідної установки класу амфібія Тгухог із додатковим обладнанням у	На перспективу - покращення ситуації (водні ресурси)	Позитивний

№	Назва заходу	Опис впливу заходу	Прогнозований вплив на довкілля
	комплекті (або аналог) для очищення водойм та річок в Менській громаді		
Стратегічна ціль 3. Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади			
33	Будівництво нового приміщення Менського ЗДО «Дитяча академія» в м. Мена за адресою вул. Сергія Титаренка, 9	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
34	Виготовлення (коригування) проектно-кошторисної документації по об'єкту «Нове будівництво протирадіаційного укриття (ПРУ) на території Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т.Г.Шевченка по вул. Чернігівський шлях, 11»	Не передбачається	Відсутній
35	Будівництво протирадіаційного укриття (ПРУ) на території Менського опорного ЗЗСО I-III ступенів ім. Т. Г. Шевченка по вул. Чернігівський шлях, 11	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
36	Будівництво нового укриття для Менського ЗДО «Дитяча академія» в м. Мена за адресою вул. Сергія Титаренка, 9	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - не передбачається	Несуттєвий
37	Встановлення сучасних дитячих ігрових майданчиків з елементами інклюзії в ЗДО Менської ТГ (10шт)	Не передбачається	Відсутній
38	Енергоефективна реновація приміщень Менського ОЗЗСО I-III ст. ім. Шевченка за адресою вул. Чернігівський шлях, 11 в м. Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, повітря)	Позитивний
39	Функціонування ЦПРПП у напрямку удосконалення творчого педагогічного простору та інновацій – «Педагогічна вітальня	Не передбачається	Відсутній
40	Енергоефективна реновація приміщень початкових класів опорного закладу ЗСО I-III ст. ім. Шевченко по вул. Чернігівський шлях, 11 в м. Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, повітря)	Позитивний
41	Капітальний ремонт будівлі Опорного закладу Менської гімназії Менської міської ради Менського району Чернігівської області (коригування)	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, повітря)	Можливий позитивний
42	Реконструкція приміщень початкової школи під пансіон в Опорному закладі Менська гімназія за адресою вул.	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти)	Відсутній

№	Назва заходу	Опис впливу заходу	Прогнозований вплив на довкілля
	Шевченка, 56 в м. Мена, для проживання учнів ліцею в т.ч. ВПО	На перспективу – вплив відсутній	
43	Придбання спецавтомобілів для медичних закладів	Не передбачається	Відсутній
44	Придбання автомобіля для осіб з функціональними обмеженнями для забезпечення функціонування служби “Соціальне таксі” Комунальної установи “Менський міський центр соціальних служб”	Не передбачається	Відсутній
45	Встановлення 4 нових спортивних майданчиків, а саме два у м.Мена та с.Стольне і с-щі Макошине	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу – вплив відсутній	Відсутній
46	Створення громадського простору для мешканців, шляхом капітального ремонту Центру культурних послуг на базі КЗ «Менський будинок культури» за адресою вул. Героїв АТО, 3 м. Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, вода)	Можливий позитивний
47	Ревіталізація приміщень Комунального закладу “Центру культури та дозвілля молоді” Менської міської ради за адресою вул. Героїв АТО 10, м.Мена	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу - покращення ситуації (клімат, вода)	Можливий позитивний
48	Створення соціального хабу на базі КЗ “Центр культури та дозвілля молоді” Менської міської ради	Можливий тимчасовий локальний вплив під час робіт (повітря, ґрунти) На перспективу – вплив відсутній	Відсутній

Виконання Плану заходів матиме переважно позитивний вплив на довкілля та забезпечить покращення існуючого стану та умов проживання населення.

Реалізація Стратегії (досягнення запланованих цілей) та виконання Плану заходів буде мати вплив:

- *атмосферне повітря*. Суттєвої зміни рівня впливу не передбачається, можливе деяке зростання викидів від автотранспорту при пожвавленні економічного розвитку громади.

Впровадження заходів з енергоефективності, використання альтернативних джерел енергії, створення зелених зон в населених пунктах будуть пом’якшувати можливий негативний вплив.

Стратегією передбачено запровадження комплексного підходу до управління відходами сприятиме зменшенню впливу на повітряний басейн;

- *водні ресурси*. Можливим є зростання обсягів використання природної води у та сільському господарстві. Погіршення якості водних ресурсів не прогнозується.

Можливе деяке пом’якшення ситуації внаслідок удосконалення інфраструктури та системи управління відходами (в т.ч., за рахунок оптимізації сміттєзвалищ громади);

- *земельні ресурси*. Зростання негативного впливу в результаті реалізації Стратегії та виконання Плану заходів не очікується.

Вдосконалення системи управління відходами знизить засмічення, забруднення ґрунтів;

- *біологічні ресурси*. Стратегією і Планом заходів не передбачаються цілі та заходи, які можуть спричинити додатковий негативний вплив.

Розвиток туристичної галузі (в т.ч., зеленого туризму) сприятиме збереженню біологічного різноманіття;

- *природоохоронні території*. Стратегією і Планом заходів не планується досягнення цілей та заходи, які можуть спричинити додатковий негативний вплив;

- *клімат*. Стратегією передбачено впровадження заходів з енергоефективності, створення зелених зон у населених пунктах сприятиме пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Запровадження комплексного управління відходами в громаді забезпечить поліпшення існуючого стану.

Зміна клімату може посилювати негативний вплив:

- активізація розвитку ерозійних процесів та розширення зон затоплення посилить негативний вплив від забудови вільних земель та розширення площі ріллі;

- зміна температурного режиму, зменшення та нерівномірність опадів посилюють вплив на земельні ресурси та біорізноманіття, сприяють їх виснаженню та деградації при інтенсивному розвитку сільського господарства, активній забудові.

Узагальнену оцінку прогнозованого впливу на складові довкілля від реалізації Стратегії та Плану заходів наведені у таблиці 14.

Таблиця 14. Узагальнена оцінка ймовірного впливу на довкілля від реалізації Стратегії та Плану заходів відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація документу мати	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	так	ймовірно	ні	
1	2	3	4	5
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел		+		
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел		+		+
Погіршення якості атмосферного повітря			+	
Появу джерел неприємних запахів			+	
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або ж будь-які локальні чи регіональні зміни клімату			+	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води		+		+
Будь-які зміни якості поверхневих вод		+		+
Збільшення скидання шахтних і кар'єрних вод у			+	

Чи може реалізація документу мати	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	так	ймовірно	ні	
1	2	3	4	5
водні об'єкти				
Значне зменшення кількості води, що використовується для водопостачання населенню			+	
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			+	
Появу загроз для людей і об'єктів, пов'язаних з водою (зокрема таких, як паводки або підтоплення)			+	
Зміни напрямків і швидкості течії поверхневих вод або обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			+	
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			+	
Зміни напрямку або швидкості потоків підземних вод			+	
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або ж шляхом порушення водоносних горизонтів)			+	
Забруднення підземних водоносних горизонтів			+	
Відходи				
Збільшення кількості утворюваних ТПВ			+	+
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів IV класу небезпеки			+	+
Збільшення кількості відходів I-III класу небезпеки			+	
Спорудження еколого-небезпечних об'єктів поводження з відходами			+	
Утворення або накопичення радіоактивних відходів			+	
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			+	
Посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			+	
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			+	
Появу таких загроз, як землетруси, зсуви, селеві потоки, провали землі та інші подібні загрози, через нестабільність літогенної основи або зміни геологічної структури			+	
Суттєві зміни в структурі земельного фонду, чинній або планованій практиці використання земель			+	
Біорізноманіття та рекреаційні зони				
Негативний вплив на об'єкти природно-заповідного фонду (зменшення площ, початок небезпечної діяльності у безпосередній близькості або на їх території)			+	
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхній чисельності або територіальному представництві			+	

Чи може реалізація документу мати	Негативний вплив			Пом'якшення стану
	так	ймовірно	ні	
1	2	3	4	5
Порушення або деградацію середовищ існування диких видів тварин			+	
Будь-який вплив на кількість і якість рекреаційних можливостей			+	+
Будь-який вплив на об'єкти історико-культурної спадщини			+	+
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля (перепони для публічного огляду мальовничих краєвидів, появу естетично неприйнятних місць, руйнування пам'яток природи тощо)			+	+
Населення та інфраструктура				
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			+	
Суттєвий вплив на транспортну систему, зміни в структурі транспортних потоків			+	
Необхідність будівництва нових об'єктів для забезпечення транспортних сполучень			+	
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні послуги			+	
Появу будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			+	
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			+	
Суттєве вилучення будь-якого невідновного ресурсу			+	
Збільшення споживання значних обсягів палива або енергії			+	+
Суттєве порушення якості природного середовища			+	
Такі впливи на довкілля або здоров'я людей, які самі по собі будуть незначними, але у сукупності викличуть значний негативний екологічний ефект, негативний прямий або опосередкований вплив на добробут людей			+	

Таким чином, в процесі виконання завдань Стратегії може мати місце тимчасовий та локальний негативний вплив, але в цілому на перспективу негативний вплив від реалізації завдань та досягнення цілей Стратегії не прогнозується. Завдяки реалізації завдань, спрямованих на запровадження сучасних підходів до управління відходами, можна очікувати поліпшення існуючої екологічної ситуації в громаді та посилення її адаптації до змін клімату.

Первинний екологічний вплив, який пов'язаний з реалізацією Стратегії, оцінюється як прийнятний. Вторинний вплив, є прийнятним, оскільки відсутній первинний негативний вплив.

На момент розроблення Стратегії на території громади та на територіях, прилеглих до неї, відсутні чинники, що мають значний негативний вплив на довкілля та здоров'я людей: відсутні потужні промислові об'єкти, зони забруднення.

Суттєвої зміни у інтенсивності господарської діяльності району на період 10 років не планується, погіршення стану навколишнього середовища не прогнозується.

При дотриманні планувальних рішень у коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі можливість виникнення кумулятивного впливу, який супроводжується негативними екологічними наслідками, не очікується.

Ймовірність прояву синергічних наслідків відсутня.

Таким чином, довготривалий вплив на стан довкілля є незначним; а на якість умов проживання та здоров'я населення буде позитивним.

Стратегія містить лише цілі розвитку громади, не пропонує конкретних проєктних рішень, тому оцінка впливу на довкілля від її реалізації має описовий характер; на подальших стадіях планування, які конкретизують способи досягнення цілей Стратегії, потрібна додаткова оцінка впливу.

Різке погіршення стану довкілля може бути спричинене терористичними актами рф, в т.ч., масованими обстрілами, застосуванням зброї масового ураження, пошкодженням об'єктів підвищеної небезпеки.

7. Заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування

При формуванні заходів і проєктів були враховані вимоги Закону України «Про систему громадського здоров'я».

Інвестиційна та туристична привабливість громади, безпечні та комфортні умови життя і відпочинку із сучасною інфраструктурою та активним використання відновлювальних джерел енергії – є стратегічним баченням її розвитку.

• **стратегічна ціль 1.** «Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства» включає завдання, які спрямовані на поліпшення існуючої ситуації та пом'якшення наслідків від реалізації Стратегії:

1.1.1. Спланувати ефективне просторове використання території та ресурсів громади – створює основу для раціонального використання ресурсів громади.

1.3.2. Створити умови для розвитку туризму, зокрема, зеленого – передбачає збереження територій у природному стані, запобігання забруднення довкілля.

• **стратегічна ціль 2.** «Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір» передбачає реалізацію завдань природоохоронного спрямування та завдань, які спрямовані на пом'якшення існуючої ситуації:

2.2.1. Модернізувати інженерну інфраструктуру та забезпечити ефективне управління комунальним майном – зниження забруднення повітря, водних, земельних ресурсів.

2.2.2. Впровадити відповідний комплекс заходів по секторах енергетичного планування для забезпечення енергетичного розвитку громади – має кліматичне спрямування.

2.2.3. Запровадити комплексний підхід до управління відходами – зменшення забруднення повітря, водних, земельних ресурсів, запобігання змін клімату.

2.2.5. Створити умови для екологічної безпеки мешканців та гостей громади – забезпечення екологічної стійкості громади та підвищення її здатності до адаптації до зміни клімату.

8. Обґрунтування вибору виправданих альтернатив, що розглядалися, опис способу, в який здійснювалася стратегічна екологічна оцінка, у тому числі будь-які ускладнення (недостатність інформації та технічних засобів під час здійснення такої оцінки)

Стратегія розроблено з метою планування розвитку громади з урахуванням пріоритетів, що визначені Державною стратегією регіонального розвитку України та узгоджуються із Стратегією сталого розвитку Чернігівської області на період до 2027 року, затвердженої рішенням Чернігівської обласної ради від 18 грудня 2019 року № 4-21/VII в редакції рішення двадцять п'ятої сесії обласної ради сьомого скликання 28 жовтня 2020 року № 43-25/VII.

В основу розроблення Стратегії закладено принципи управління, орієнтованого на результат (Result-Based Management, RBM) – методології планування та моніторингу реалізації державної політики, що орієнтується на розв'язання нагальних суспільних проблем або задоволення потреб груп бенефіціарів, сфокусована на досягненні результату та дає змогу рухатись до нього у оптимальний спосіб.

Робочою групою з актуалізації Стратегії сталого розвитку Менської міської територіальної громади за експертної підтримки ініціативи «Інклюзивне відновлення за лідерства громад» (CLIR) проекту «Супровід Урядових реформ в Україні» (SURGe), що фінансується Урядом Канади та впроваджується компанією Alinea International проведено:

- аналіз – вивчення ситуації у територіальній громаді, основних проблем, потреб та становища різних груп бенефіціарів, збір статистичних даних, у тому числі у розрізі різних соціальних та вікових груп жінок і чоловіків, проведення необхідних опитувань, фокус-груп із заінтересованими сторонами (проведення на цій основі соціально-економічного та SWOT-аналізу);

- планування – визначення сценаріїв розвитку, стратегічного бачення, стратегічних і оперативних цілей, способів реалізації завдань і заходів, а також визначення ключових результативних показників досягнення встановлених цілей Стратегії.

При розробці проекту Стратегії розглядалися два сценарії розвитку громади:

1. Песимістичний сценарій – протягом тривалого часу вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стан територіальної громади залишиться відносно незмінним або може погіршувати стан громади з огляду на продовження війни (впродовж 2025 року і далі) чи її перехід у заморожений стан. Тобто, суспільно-економічний стан країни

не сприяє розвитку, ситуація в громаді залишається на тому ж рівні, або погіршується:

- демографічна ситуація залишається складною, відтік активного населення продовжується, особливо з малих сільських населених пунктів громади, зростає дефіцит кадрів;
- відкладеними залишаються завдання з реконструкції комунальної інфраструктури та ремонту вулиць і доріг;
- ймовірним є збільшення використання альтернативних джерел енергії для забезпечення електроенергією комунальних закладів;
- діяльність із залучення інвестицій не дає бажаних результатів. Можливі скорочення прибутковості за рахунок зниження цін на світовому ринку та збільшенням витрат на енергоресурси;
- кількість робочих місць в реальному секторі місцевої економіки має тенденцію до скорочення, більшість населення живе за рахунок торгівлі, послуг, бюджетних, пенсійних та соціальних виплат;
- малі села продовжують занепадати через відсутність місць праці та реальних джерел доходів сільського населення;
- зростають видатки місцевого бюджету, перш за все, на соціальні видатки, а також на обладнання укриттями закладів соціальної сфери;
- певне покращення благоустрою населених пунктів та окремих об'єктів інженерно-комунальної інфраструктури громади буде незначним через розпорошення коштів по населених пунктах громади. Модернізація інфраструктури розтягується на довгі роки.

2. Стримано-оптимістичний сценарій – будуть сформовані сприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які територіальна громада здатна створити самостійно) фактори впливу: громада активно використовує власні сильні сторони та можливості в умовах суспільно-економічного розвитку країни:

- демографічна ситуація поступово покращується, перш за все, за рахунок повернення мешканців і мешканок, що виїхали з громади. Частина ВПО залишаються і стають повноцінними мешканцями. Ситуація у малих сільських населених пунктах громади залишається без змін;
- розпочинається реконструкція комунальної інфраструктури та ремонт вулиць і доріг. За рахунок використання альтернативних джерел енергії зменшуються витрати на утримання комунальних закладів;
- завдяки кращій зовнішній кон'юктурі агропромисловий потенціал Менської громади зростає. Можливе збільшення витрат бізнесу на енергоресурси покривається зростанням економічних показників;
- кількість робочих місць в реальному секторі місцевої економіки починає збільшуватись. Доходи населення зростають. Водночас, існує ймовірність дефіциту робочої сили;
- успішно працює індустриальний парк. Слідом за ключовими інвесторами розвивається суміжний бізнес – логістика, постачання комплектуючих, торгівля;
- громада розвиває свою ідентичність та бренд. Проводяться ярмарки,

фестивалі та інші подібні заходи. Це сприяє розвитку туризму та суміжної інфраструктури – готелі, садиби, заклади сфери громадського харчування.

- збільшення надходжень до місцевого бюджету забезпечує кращу якість усіх публічних послуг, посилення уваги до потреб вразливих груп громадян.

Перший (песимістичний) сценарій передбачає реалізацію меншого числа завдань, у тому числі, природоохоронного спрямування. Наслідки реалізації такого сценарію близькі до результатів «нульової» альтернативи.

«Нульова» альтернатива – Стратегію та План не буде затверджено. У такому випадку не буде повною мірою використано нові можливості для розвитку, не враховані нові виклики та ризики, що призведе до нижчих, ніж можливо за цих умов, показників розвитку. Тенденції змін у стані довкілля збережуться, рівень впливу на компоненти довкілля та здоров'я людей залишиться на теперішньому рівні з перспективою подальшого погіршення, оскільки не буде забезпечено реалізацію завдань і заходів, які спрямовані на покращення екологічної ситуації.

Враховуючи висновки з аналізу соціально-економічної ситуації та оцінку факторів, що впливають на стратегічний розвиток, стримано-оптимістичний сценарій обрано базою для формування стратегічного бачення громади. Реалізація стримано-оптимістичного сценарію передбачає активніший соціальний та економічний розвиток, ширші можливості для розвитку інфраструктури, впровадження природоохоронних заходів.

Стратегія розвитку Менської міської територіальної громади є документом, що враховує спільні інтереси та бачення розвитку громади, орієнтований на забезпечення економічного розвитку громади і покращення рівня життя її мешканців. Тому, при формуванні комплексу цілей та завдань Стратегії обрано альтернативу, за якої:

- цілі розвитку досягні і базуються на сильних сторонах громади;
- забезпечується сталий розвиток громади з урахуванням потреб збереження довкілля;
- забезпечується ефективне використання наявних у громаді ресурсів.

Основою розвитку громади визначено: її інвестиційна та туристична привабливість громади, безпечні та комфортні умови життя і відпочинку із сучасною інфраструктурою та активним використанням відновлювальних джерел енергії.

План заходів складений для забезпечення досягнення цілей, передбачених Стратегією. При його формуванні враховані потреби громади, а також спроможність у реалізації тих чи інших заходів за період дії Стратегії (2025-2027 роки).

Стратегічна екологічна оцінка проводилась з урахуванням типу документу (Стратегія розвитку Менської міської територіальної громади), територіального охоплення (місцевий рівень) та характеру планованої діяльності (комплексний прогноз розвитку громади). Також, враховано доступність інформації про сучасний стан довкілля та тенденції його зміни.

Для підготовки Звіту про стратегічну екологічну оцінку використано наступні вихідні дані:

- вихідні дані для розробки Стратегії (інформація міської ради, результати опитувань, фокус-груп);

- регіональна доповідь про стан навколишнього природного середовища Чернігівської області у 2023 році;
- дані Головного управління статистики в Чернігівській області;
- галузеві обласні програми;
- аналітичні дані Мінприроди, Держводагенства, Держгеонадр;
- інформація з системи державного екологічного моніторингу;
- публікації і оцінки незалежних експертів про стан навколишнього природного середовища.

У процесі проведення CEO використано такі методи:

- характеристика поточного стану довкілля, у тому числі здоров'я населення на території, яку охоплює проект Програми, та прогнозних змін цього стану: на основі аналізу наявної статистичної та аналітичної інформації, вихідних даних, картографічних матеріалів оцінено загальний стан навколишнього середовища, найбільші проблеми та ризики, можливі тенденції змін стану без прийняття документу;
- оцінка величини і значимості впливів при реалізації Стратегії та Плану заходів за якісними критеріями, що оцінюють величину впливу (включаючи інтенсивність, просторове і часове охоплення, оборотність, ймовірність настання): на основі аналізу даних щодо запланованої діяльності та очікуваних показників визначені найсуттєвіші можливі впливи їх інтенсивність та тривалість, найбільші ризики від реалізації документу.

Для визначення інтегрованого впливу використано мультикритеріальний аналіз – метод оцінки величини і значимості впливів, який дозволяє проводити зіставлення різнорідних впливів і створює основу для оцінки кумулятивних ефектів.

До ускладнень, які виникли під час підготовки Звіту про CEO, однозначно можна віднести недостатність інформації, використання у звітних матеріалах застарілих даних, відсутність «якісної» інформації на сайтах профільних організацій та установ, які є носіями та розпорядниками цієї інформації. Також, ускладнило проведення оцінювання відсутність доступу до актуальної інформації про стан довкілля внаслідок закриття після 24 лютого 2022 року доступу до деяких інформаційних ресурсів з міркувань безпеки та погіршення охоплення респондентів статистичними спостереженнями.

Оцінка кумулятивних ефектів на рівні даного проекту планованої діяльності ускладнена браком інформації про екологічні аспекти інших проектів і діючих об'єктів. Також, Стратегії та Плани розвитку громади, області містять лише орієнтовні дані щодо проектів, які будуть реалізовані впродовж 5-7 років, що не дає змогу оцінити з високим ступенем вірогідності появу нових чи посилення дії існуючих факторів впливу.

Також, ускладнює проведення CEO відсутність:

- методичних рекомендацій із здійснення CEO для стратегій та програм розвитку громад;
- методик, що дозволяють здійснювати довгострокові прогнози впливу об'єкту на довкілля для стратегій та програм розвитку громад.

9. Заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення

Обов'язковою складовою процесу виконання документа державного планування є здійснення моніторингу наслідків його виконання для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а також для своєчасного вжиття заходів із запобігання, зменшення та пом'якшення ймовірних негативних наслідків виконання документа державного планування, а в разі їх виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків, вжиття заходів для їх усунення.

Моніторинг проводиться згідно з Порядком здійснення моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 16.12.2020 р. №1272). Відповідно до пункту 5 зазначеного Порядку для забезпечення систематичності та об'єктивності спостережень за змінами стану довкілля визначено:

1. Зміст заходів для здійснення моніторингу та строки їх виконання.

Моніторинг фактичного впливу на довкілля, умови життєдіяльності населення та стан його здоров'я під час реалізації документа державного планування буде здійснюватися структурним підрозділом Менської міської ради, який визначатиме періодичність моніторингу, перелік індикаторів, забезпечить доступ до вихідних даних та результатів моніторингу.

Для проведення моніторингу рекомендовано здійснювати наступні заходи:

- збір та аналіз інформації про поточний стан складових довкілля, включаючи значення ключових екологічних показників, зокрема порівняння фактичного стану компонентів довкілля з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Стратегії та Плану заходів);
- порівняння захворюваності населення з минулорічними показниками – 1 раз на рік на підставі результатів державного статистичного спостереження (у разі виявлення перевищень минулорічних показників провести аналіз на предмет зв'язку з реалізацією заходів Стратегії та Плану заходів).
- Здійснення таких заходів забезпечує можливість:
- виявлення наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а саме вторинних, кумулятивних, синергічних, коротко-, середньо- та довгострокових (на один, три-п'ять, 10-15 років, 50-100 років відповідно), постійних і тимчасових, позитивних і негативних наслідків;
- запобігання, зменшення та компенсації негативних наслідків, зумовлених виконанням документа державного планування;
- виявлення непередбачених даним Звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення.

Оскільки Стратегія та План заходів є документом державного планування з обмеженим терміном дії, пропонується здійснювати моніторинг його виконання, обмежившись періодом від року прийняття Стратегії та Плану заходів до кінця строку його дії (2027 рік).

Заходи, передбачені для здійснення моніторингу, враховують специфіку Стратегії та Плану заходів, період, на який здійснюється планування, та необхідність здійснення моніторингу на різних стадіях виконання завдань Стратегії та Плану заходів. Водночас вплив на довкілля проєктів та заходів місцевих програм розвитку, які увійшли до Плану заходів і скеровані на досягнення цілей Стратегії, і виконання яких передбачає проведення стратегічної екологічної оцінки відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», будуть моніторитися окремо під час їх реалізації та після їх завершення.

2. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників відповідно до кожного з визначених у звіті про стратегічну екологічну оцінку наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Моніторинг наслідків виконання Стратегії та Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, базується на відстеженні певних показників (індикаторів) в розрізі компонентів довкілля (таблиці 15). Перелік показників (індикаторів) для здійснення моніторингу Стратегії та Плану заходів є орієнтований (невичерпний) і, за потреби, може бути змінений (зменшений або доповнений).

Таблиця 15. Показники (індикатори) моніторингу наслідків виконання Стратегії та Плану заходів для довкілля, в тому числі для здоров'я населення

Компоненти довкілля	Індикатори	Одиниця вимірювання	Цільові значення у 2027 р.
Атмосферне повітря	- протяжність відремонтованих відповідно до технічних вимог комунальних доріг	км	50
	- кількість нових насаджень на території громади	одиниць	520
Водні ресурси	- обсяг скидів забруднених стічних вод у водні об'єкти	млн м ³	0,55
	- кількість розчищених водойм	га	25
	- протяжність відремонтованої/модернізованої мережі водовідведення	Км	2
	- кількість абонентів мережі централізованого водопостачання	одиниць	4450
	- кількість абонентів мережі водовідведення	одиниць	4380
	- рівень задоволення мешканців місцевими водоймами	бали від 1 (мін) до 5 (макс)	4
Земельні ресурси	- кількість лісових захисних насаджень на еродованих землях, вздовж водних об'єктів та полезахисних смуг	одиниць	5
	- питома вага площі сільськогосподарських угідь екстенсивного використання (сіножатей, пасовищ) у загальній території громади	%	-
	- частка площі деградованих земель у загальній території громади	%	0,5
Території з природо-охоронним статусом, об'єкти Смарагдової мережі	- кількість об'єктів ПЗФ на території громади	одиниць	2
	- наявність комплексного плану просторового розвитку території громади	+/-	+

Компоненти довкілля	Індикатори	Одиниця вимірювання	Цільові значення у 2027 р.
Рекреаційні зони та культурна спадщина	- рівень задоволеності мешканців громади та гостей впорядкованістю, чистотою рекреаційних зон	бали від 1 (мін) до 5 (макс);	4
	- кількість заходів з ліквідації аварійних, фаутих дерев та сухою, крокування та обрізки дерев	одиниць	250
	- площа облаштованих для відпочинку та проведення дозвілля громадських просторів (парків, алей тощо);	Га	13,3
Відходи	- кількість домогосподарств, охоплених послугами вивезення та утилізації ПВ	одиниць	11500
	- обсяг утворення ПВ на території громади	тонн у рік	3500
	- відсоток ліквідованих стихійних сміттєзвалищ від загальної кількості таких сміттєзвалищ	одиниць	100
	- кількість придбаної техніки (обладнання) для надання послуг з вивезення відходів	одиниць	2
Здоров'я населення	- кількість населення громади	осіб	19500
	- кількість звернень мешканців до закладів охорони здоров'я	одиниць	37000
	- кількість оновленого/придбаного обладнання для закладів охорони здоров'я у громаді	одиниць	100
	- відсоток мешканців громади, які подали декларації про вибір лікаря	%	92
Екологічне управління	- обсяг фінансування заходів з охорони навколишнього природного середовища	тис. грн	4100
	- чисельність дітей та молоді, долучених до освітніх заходів з підвищення еко-свідомості	осіб у рік	1500

За результатами щорічного моніторингу кількість індикаторів може бути розширено шляхом включення до моніторингу додаткових показників відповідно до умов реалізації Стратегії та Плану заходів.

Рекомендовано включити показники (індикатори) моніторингу наслідків виконання Стратегії та Плану заходів для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, до загального переліку показників (індикаторів) моніторингу процесу реалізації цілей та завдань Стратегії.

Здійснення моніторингу впливів виконання Стратегії та Плану заходів на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, за визначеними показниками з веденням щорічної звітності дозволить своєчасно виявляти недоліки і порушення, що негативно впливають на складові довкілля та здоров'я населення, і обґрунтувати необхідні заходи щодо їх усунення.

3. Кількісні та якісні показники, одиниці їх вимірювання та цільові значення таких показників для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання документа державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення. Оцінка ймовірних наслідків для довкілля від реалізації Стратегії вказує на те, що загалом її реалізація повинна позитивно вплинути на стан атмосферного повітря, водних об'єктів, земельні ресурси, біорізноманіття, збереження об'єктів природно заповідного фонду, Смарагдової мережі, об'єкти культурної спадщини, систему управління відходами, а також здоров'я населення та інфраструктуру забезпечення його життєдіяльності.

Водночас під час виконання документа державного планування в результаті моніторингу реалізації цілей передбачених в ньому цілей можуть бути виявлені впливи

на довкілля, у тому числі на здоров'я населення, які мають прямі наслідки на стан навколишнього середовища, умови життєдіяльності та здоров'я населення. У такому разі перелік індикаторів для моніторингу наслідків виконання документа державного планування для довкілля, в т. ч. здоров'я населення, буде доповнено відповідними індикаторами, які дозволять об'єктивно оцінити та відстежити зміни.

4. Методи визначення кожного із показників, які дають змогу швидко та без надлишкових витрат їх вимірювати. Під час реалізації Стратегії та Плану заходів будуть відстежуватись екологічні загрози для довкілля шляхом спостережень та збору наявних статистичних та звітних даних про стан довкілля, про наслідки для довкілля та здоров'я населення, які виникли за результатом реалізації передбачених у Плані заходів проєктів та заходів місцевих програм розвитку, скерованих на досягнення стратегічних цілей та бачення Стратегії. Отримані показники будуть проаналізовані та об'єктивно оцінені шляхом порівняння наявних значень з нормативними значеннями (встановленими нормативно-правовими актами) та/або з цільовими значеннями (визначеними у Звіті про стратегічну екологічну оцінку даного документа державного планування).

5. Періодичність вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями. Відповідно до статті 17 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» моніторинг наслідків виконання документа державного планування, у тому числі для здоров'я населення, оприлюднюється один раз на рік органом місцевого самоврядування на своєму офіційному веб-сайті у мережі Інтернет, вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки та у разі виявлення не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку негативних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, вживає заходів для їх усунення. Відтак вимірювання показників, проведення їх аналізу та співставлення із цільовими значеннями буде здійснюватися не рідше одного разу на рік.

6. Засоби і способи виявлення наявності або відсутності наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, з урахуванням можливості виявлення негативних наслідків виконання документа державного планування, не передбачених звітом про стратегічну екологічну оцінку, включають:

- порівняння очікуваних і фактичних наслідків, що дозволяє отримати інформацію про вплив реалізації документа державного планування на довкілля, в т. ч. здоров'я населення;
- отримання інформації, яка може бути використана для удосконалення майбутніх оцінок (моніторинг як інструмент контролю якості CEO);
- перевірка дотримання екологічних норм, встановлених відповідними органами влади;
- відстеження процесу виконання документа державного планування відповідно до ухвалених в ньому цілей та завдань, включаючи передбачені заходи із запобігання, скорочення або пом'якшення несприятливих наслідків для довкілля, в т. ч. здоров'я населення.

У разі виявлення систематичних відхилень від гігієнічних нормативів складових довкілля необхідно передбачити здійснення аналізу захворюваності населення громади з метою виявлення негативного впливу факторів навколишнього середовища на здоров'я населення, використовуючи в тому числі статистичні дані.

У разі коли під час здійснення моніторингу виявлено не передбачені звітом про стратегічну екологічну оцінку негативні наслідки реалізації Стратегії та Плану заходів

для довкілля, у тому числі для здоров'я жителів громади, ОМС буде вживати заходи для їх усунення, а також розгляне пропозиції щодо внесення змін до Стратегії та Плану заходів для запобігання подібним негативним наслідкам у майбутньому. У разі внесення суттєвих змін до Стратегії та Плану заходів вони підлягатимуть стратегічній екологічній оцінці.

Замовник протягом п'яти робочих днів з дня затвердження Стратегії та Плану заходів розміщує на своєму офіційному веб-сайті та вносить до Єдиного реєстру стратегічної екологічної оцінки затверджену Стратегію та План заходів, рішення про їх затвердження, заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання Стратегії та Плану заходів, і письмово повідомляє про це орган, зазначений у статті 6 Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку» (центральный орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища).

10. Опис ймовірних транскордонних наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (за наявності)

Стратегія не містить конкретних проєктів здійснення господарської діяльності, які можуть мати значний вплив на довкілля сусідніх держав, і які потребують надання документів дозвільного характеру на їх провадження, а також не визначає місцезнаходження, розміру, потужності або розміщення ресурсів.

Відтак документ не передбачає проведення транскордонних консультацій щодо ймовірних наслідків від його реалізації для довкілля, в тому числі здоров'я населення, зачеплених держав (сусідніх країн).

Водночас, проєкти і програми, які будуть скеровані на виконання завдань та досягнення цілей Стратегії, і відповідно до Закону України «Про оцінку впливу на довкілля» підлягатимуть оцінці впливу на довкілля та/або проведенню стратегічної екологічної оцінки відповідно до Закону України «Про стратегічну екологічну оцінку», окремо проходитимуть процедуру оцінки впливу на довкілля, та за потреби, щодо транскордонних наслідків для довкілля та здоров'я населення зачеплених держав, до прийняття рішення про їх реалізацію.

11. Резюме нетехнічного характеру інформації, передбаченої пунктами 1-10 цієї частини, розраховане на широку аудиторію

Стратегія розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки (далі – Стратегія) – документ стратегічного планування, що визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку територіальної громади. Стратегія є робочим документом довгострокового планування, який покладається в основу бюджетного планування і забезпечує системний територіальний підхід до розвитку громади.

Стратегічне бачення розвитку: «Менська громада розташована в північній частині Чернігівської області над річками Мена і Десна. Поряд з традиційним сільським господарством, у нас активно розвиваються переробка сільгосппродукції та промислове виробництво.

Інвестиційна та туристична привабливість Менщини, разом з сучасною інфраструктурою, безпечними та комфортними умовами життя і відпочинку є результатом плідної співпраці усіх небайдужих мешканців та мешканок.

Ми активно використовуємо альтернативні і відновлювальні джерела енергії.

Тут живуть здорові соціально активні та гостинні люди, які мають постійний доступ до широкого спектру якісних публічних послуг.»

Відповідно до стратегічного бачення розвитку громади визначено три стратегічні цілі:

Стратегічна ціль 1. Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства.

Стратегічна ціль 2. Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір.

Стратегічна ціль 3. Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги. Активна громадськість бере участь у житті громади.

Для досягнення стратегічних цілей сформовано 8 оперативних цілей та 26 завдань.

План заходів з реалізації Стратегії розвитку Менської міської територіальної громади на 2025-2027 роки (далі – План заходів) – документ, що визначає на середньостроковий період (3 роки) заходи, проекти, місцеві програми розвитку, відповідно до завдань, визначених у Стратегії.

Стратегія та План заходів розроблена на підставі розпорядженням міського голови від 19 лютого 2024 року № 47 (в редакції розпорядження міського голови від 04 червня 2024 року № 158) відповідно до наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад».

Громада розташована на півночі Чернігівської області, в Корюківському районі, недалеко (70-90 км) від кордону з Білорусією та росією. Відстань до центру району – 31 км, до обласного центру – 69 км, до Києва – 208 км. Адміністративний центр громади, місто Мена, розташоване на березі річки Мена (притока Десни). До складу Менської ТГ входять 17 старостинських округів, входять 39 населених пунктів.

Площа Менської міської ТГ – 1026,1 км², чисельність її населення громади – 25119 мешканців (на 1 січня 2024 року). Частка міського населення становить 42,7%, сільського – 57,3% від його загальної чисельності. Щільність населення – 24,48 осіб/км².

Територією громади проходить ділянка Південно-Західної залізниці з Бахмача до Сновська та автотраса Н 27 (колишня Р 12).

Чернігівщина являє собою легко хвилясту рівнину, як і Менська громада – її територія в основному рівнинна.

Менська громада за структурою є аграрно-промисловою. Громада економічно активна. Ключовими галузями місцевої економіки, які забезпечують вагомі обсяги зайнятості, обсяги виробництва та доданої вартості у Менській територіальній громаді

є сільське, лісове та рибне господарство, переробна промисловість та оптова і роздрібна торгівля.

Сільськогосподарські підприємства громади переважно займаються вирощуванням зернових та олійних культур, зберіганням зерна, а також розведенням м'ясної та молочної худоби.

Клімат помірно континентальний з порівняно м'якою зимою (середня температура січня -7°C) і теплим (середня температура липня $+19^{\circ}\text{C}$) вологим (550-580 мм опадів на рік) літом.

В цілому стан навколишнього середовища в громаді оцінюється як **задовільний**, ключовими факторами впливу на довкілля громади є:

Забруднення атмосферного повітря є порівняно невисоким, оскільки на території громади та прилеглий до неї відсутні потужні стаціонарні джерела викидів.

Основним джерелом забруднення є автотранспорт (територією громади проходить 1 дорога регіонального значення), по області за даними 2023 року викиди від автотранспорту становили 56%, а у населених пунктах – до 80%. У місцях активного руху транспорту рівні забруднення атмосферного повітря є найвищими, хоча були у межах гранично-допустимих концентрацій.

Територією громади протікає річка Десна та її притоки (р.Мена та ін.).

За результатами лабораторних досліджень за вмістом пріоритетних органічних і неорганічних забруднюючих речовин на масивах у 2023 році зафіксовані перевищення показників екологічних нормативів якості ЕНЯтах: р. Мена – за вмістом нікелю в 1,3 рази. А за даними операційного моніторингу – фіксувався знижений вміст розчиненого кисню до рівня $0,89 \text{ мгO}_2/\text{дм}^3$ (у 4,5 рази нижче норми). За іншими показниками якості води у річках громади відповідала нормативам.

Одним з найбільших забруднювачів водних ресурсів Чернігівської області за показниками 2021-2022 років було підприємство «Менський сир», м.Мена.

Основними чинниками, що спричиняють негативний вплив, є сільське господарство, низький рівень каналізування населених пунктів і переважання практики використання вигрібних ям для відведення побутових стоків, поверхневі стоки з житлової забудови, недодержання їх режиму бережних захисних смуг і водоохоронних зон.

Вкрай актуальною проблемою (є низький рівень централізованого водовідведення: централізоване водовідведення запроваджене в м. Мена та селищі Макошине, ним забезпечуються близько 6,3% домогосподарств: 13% у м. Мената 8,4% у селищі Макошине).

Навантаження на земельні ресурси є досить високим: 78% території громади – сільськогосподарські угіддя, 2,5% - забудовані землі. Проте наявність водних (3% території громади) та лісових (9% території громади) ресурсів забезпечують екологічне благополуччя на території громади.

Рівень забруднення важкими металами (сполуки свинцю та кадмію) був слабкий або помірний та знаходився в межах норми.

Негативний вплив на біо- та ландшафтне різноманіття через зменшення площ природних територій через розбудову транспортних коридорів, сельбищну та супутню

забудову, розвиток сільського господарства; перетин територій включених до екологічної мережі внаслідок розбудови транспортних коридорів.

Станом на 01.01.2024 року на території громади знаходиться 25 об'єктів природно-заповідного фонду загальною площею 3,4 тис.га (3,3% від загальної площі території громади): 2 - загальнодержавного значення (0,5 тис.га) та 23 – місцевого (2,9 тис.га).

На території громади також знаходиться територія Смарагдової мережі – сайт UA0000058 «Чернігівське Подесення» («Chernihivske Podessennia») площею 89752,0 га.

Негативний вплив на умови проживання та здоров'я населення внаслідок зміни клімату; забруднення атмосферного повітря, водних ресурсів та ґрунтів; скорочення зелених зон в населених пунктах.

Одним з найбільших забрудників навколишнього середовища громади є відходи. В структурі відходів переважають побутові відходи. Обсяги утворення – 10-12 т на добу (3,7-4,4 тис.т в рік).

На території громади є три паспортизовані діючі сміттєзвалища, одне з яких майже заповнене.

Централізованим вивозом побутових відходів охоплено 54% від загального числа населених пунктів, відсоток жителів громади, охоплених системою вивезення сміття, - 33,6% від загального числа жителів громади. У м.Мена, с-щі Макошине та 6 селах запроваджений роздільний збір відходів.

Оскільки Стратегія визначає стратегічні, оперативні цілі та завдання для сталого розвитку всієї територіальної громади, її реалізація буде чинити вплив на усю територію громади.

Кожна стратегічна ціль – це бажаний результат цілеспрямованої діяльності у вирішенні ключової проблеми з оптимальним використанням ресурсів громади:

• **стратегічна ціль 1.** Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства – зосереджена на місцевому економічному розвитку, вирішенні проблеми браку робочих місць та наповнення бюджету громади: залучення інвесторів до пріоритетних секторів підприємництва, розвиток туризму, розвиток ідентичності та бренду Менської громади. Індустріальний парк «Менський» відіграватиме тут ключову роль.

Прогнозований вплив досягнення цілі – несуттєвий: з 7 завдань цілі 2 – можуть сприяти пом'якшенню ситуації; 1 – може призвести до зростання антропогенного навантаження.

При високих темпах росту виробництва можливий негативний вплив: зростуть викиди від промисловості, сільського господарства, за рахунок інтенсифікації руху транспорту; збільшення обсягів використання води; забудова земель. Разом з тим, розвиток туристичної галузі потребує підтримання низьких рівнів забруднення, збереження природних територій, що може пом'якшувати вплив.

• **стратегічна ціль 2.** Розвинута та дружна до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір – створення якісного, безпечного і комфортного життя: забезпечення наявності та якості інфраструктури, умов для якісного дозвілля, належної безпеки, інклюзивності та доступності.

Прогнозований вплив досягнення цілі – позитивний: з 9 завдань 2 мають природоохоронне спрямування і 2 – можуть пом'якшити ситуацію.

Планується покращити стан інфраструктури, створити сучасну систему розвитку управління відходами, і в цілому забезпечити екологічну безпеку в громаді – сприятиме поліпшенню стану довкілля та умов проживання населення.

• **стратегічна ціль 3.** Громада ефективного та прозорого врядування, де всі мешканці та мешканки отримують доступні, інклюзивні та якісні послуги – забезпечення високого рівня публічних послуг; удосконалення та модернізація управлінської системи, створення умов для включення в управлінські процеси активних мешканців і мешканок.

Прогнозований вплив досягнення цілі – не прогнозується: заплановані завдання не передбачають заходів, діяльності, що можуть мати вплив на довкілля.

З 26 завдань Стратегії для 19 вплив не прогнозується або є несуттєвим (не передбачає діяльність, які може спричинити вплив); реалізація 2 – матиме позитивний вплив; 4 – можливий позитивний і лише для 1 – можливий негативний вплив.

Реалізація Стратегії (досягнення запланованих цілей) та виконання Плану заходів буде мати вплив:

• *атмосферне повітря.* Суттєвої зміни рівня впливу не передбачається, можливе деяке зростання викидів від автотранспорту при поживленні економічного розвитку громади.

Впровадження заходів з енергоефективності, використання альтернативних джерел енергії, створення зелених зон в населених пунктах будуть пом'якшувати можливий негативний вплив.

Стратегією передбачено запровадження комплексного підходу до управління відходами сприятиме зменшенню впливу на повітряний басейн;

• *водні ресурси.* Можливим є зростання обсягів використання природної води у та сільському господарстві. Погіршення якості водних ресурсів не прогнозується.

Можливе деяке пом'якшення ситуації внаслідок вдосконалення інфраструктури та системи управління відходами (в т.ч., за рахунок оптимізації сміттєзвалищ громади);

• *земельні ресурси.* Зростання негативного впливу в результаті реалізації Стратегії та виконання Плану заходів не очікується.

Вдосконалення системи управління відходами знизить засмічення, забруднення ґрунтів;

• *біологічні ресурси.* Стратегією і Планом заходів не передбачаються цілі та заходи, які можуть спричинити додатковий негативний вплив.

Розвиток туристичної галузі (в т.ч., зеленого туризму) сприятиме збереженню біологічного різноманіття;

• *природоохоронні території.* Внаслідок Стратегією і Планом заходів не планується досягнення цілей та заходи, які можуть спричинити додатковий негативний вплив;

- **клімат.** Стратегією передбачено впровадження заходів з енергоефективності, створення зелених зон у населених пунктах сприятиме пом'якшенню наслідків зміни клімату.

Запровадження комплексного управління відходами в громаді забезпечить поліпшення існуючого стану.

Зміна клімату може посилювати негативний вплив:

- активізація розвитку ерозійних процесів та розширення зон затоплення посилить негативний вплив від забудови вільних земель та розширення площі ріллі;

- зміна температурного режиму, зменшення та нерівномірність опадів посилюють вплив на земельні ресурси та біорізноманіття, сприяють їх виснаженню та деградації при інтенсивному розвитку сільського господарства, активній забудові.

Інвестиційна та туристична привабливість громади, безпечні та комфортні умови життя і відпочинку із сучасною інфраструктурою та активним використанням відновлювальних джерел енергії – є стратегічним баченням її розвитку.

- **стратегічна ціль 1.** «Інвестиційно приваблива громада, де працюють успішні малі та середні підприємства» включає завдання, які спрямовані на поліпшення існуючої ситуації та пом'якшення наслідків від реалізації Стратегії:

- 1.1.1. Спланувати ефективне просторове використання території та ресурсів громади – створює основу для раціонального використання ресурсів громади.

- 1.3.2. Створити умови для розвитку туризму, зокрема, зеленого – передбачає збереження територій у природному стані, запобіганню забруднення довкілля.

- **стратегічна ціль 2.** «Розвинута та дружня до довкілля інфраструктура забезпечує усім мешканцям комфорт, безпечний та доступний громадський простір» передбачає реалізацію завдань природоохоронного спрямування та завдань, які спрямовані на пом'якшення існуючої ситуації:

- 2.2.1. Модернізувати інженерну інфраструктуру та забезпечити ефективне управління комунальним майном – зниження забруднення повітря, водних, земельних ресурсів.

- 2.2.2. Впровадити відповідний комплекс заходів по секторах енергетичного планування для забезпечення енергетичного розвитку громади – має кліматичне спрямування.

- 2.2.3. Запровадити комплексний підхід до управління відходами – забруднення повітря, водних, земельних ресурсів, запобігання змін клімату.

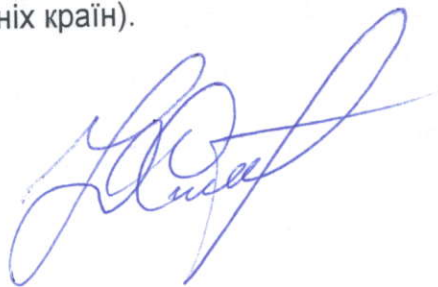
- 2.2.5. Створити умови для екологічної безпеки мешканців та гостей громади – забезпечення екологічної стійкості громади та підвищення її здатності до адаптації до зміни клімату.

В процесі виконання завдань Стратегії може мати місце тимчасовий та локальний негативний вплив, але в цілому на перспективу негативний вплив від реалізації завдань та досягнення цілей Стратегії не прогнозується. Завдяки реалізації завдань, спрямованих на запровадження сучасних підходів до управління відходами, можна очікувати поліпшення існуючої екологічної ситуації в громаді та посилення її адаптації до змін клімату.

Таким чином, довготривалий вплив на стан довкілля є незначним; а на якість умов проживання та здоров'я населення буде позитивним.

Документ не передбачає проведення транскордонних консультацій щодо ймовірних наслідків від його реалізації для довкілля, в тому числі здоров'я населення, зачеплених держав (сусідніх країн).

Секретар ради

Юрій СТАЛЬНИЧЕНКО